

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 28.

Lördagen den 13 April, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades

Statsutskottets utlåtanden och memorial:

N:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterkänkande af kronans rätt till danaarf efter sjömannen Robert Sahlin;

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från kungsladugården Borgholm i Kalmar län; samt

N:o 56, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om uppgörande af förslag till grunder för beredande af nödortftig ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tienstgöra i småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan; och

N:o 13, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående helgonskyldens upphörande i vissa fall.

Herr grefven och talmannen meddelade, att hans excellens herr statsministern friherre *Bildt* låtit anmäla, att han af illamående vore hindrad bevista dagens sammanträde.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 45 och särskilda utskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 1.

Herr grefven och talmannen yttrade, det han, i enlighet med hvad vid talmanskongressens öfverenskommits, finge föreslå, det kam-

maren ville besluta, att särskilda utskottets nyss bordlagda utlåtande skulle uppföras på föredragningslistan till kammarens sammanträde lördagen den 27 i denna månad.

Detta förslag antogs.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 11.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet.

1 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

2 punkten.

*Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.*

Herr Dickson: Såsom kammaren behagade se af statsutskottets betänkande, har utskottet vid denna punkt uteslutit några af de saker, för hvilka Kongl. Maj:t i sin proposition begärt anslag. Det är egentligen på en af dessa saker jag vill fästa kammarens uppmärksamhet, då jag tänker yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, nemligen den *psykiatriska kliniken*, till hvilken Kongl. Maj:ts regering har begärt ett belopp af 800 kronor, hvaraf 500 kronor för aflöning åt en amanuens och 300 kronor för materiel. Detta anslag har af statsutskottet afstyrkts på, såsom det synes mig, ganska klena och ofullständiga grunder.

Det förefaller mig, som om utskottet vid behandlingen af denna punkt icke hade förmått till sitt fulla värde uppskatta en för den medicinska undervisningen så betydande sak, som denna klinik är ämnad att blifva. Statistiken visar alldeles tillräckligt, huru sinnessjukdomarne under senare tider i ganska oroväckande grad hafva ökat sig, och det vore därför synnerligen önskvärdt, om den rationella behandlingen af sinnessjukdomarne komme att mera, än hittills varit förhållandet, ingå i de medicinska studierna. Läkarne känna också ganska väl, att det är af den allra största vigt, att sinnessjuke, så snart sjukdomen utbrutit, komma under rationel behandling, ty för hvarje dag som förflyter efter sjukdomens utbrott, innan den sjuke kommer under behandling, förminskas utsigtterna för hans återställande till helsa. Att detta här i Sverige icke går så lätt för sig, känner i synnerhet hvar och en, som varit ledamot i en hospitalsstyrelse, ty patienterna få ofta vänta ganska länge, innan de kunna få komma in på ett hospital, och under tiden minskas utsigtterna för deras återställande.

Råkar en person att insjukna i en sinnessjukdom på ett ställe, der det finnes någon specialist, som känner bästa sättet att undersöka och behandla dylika sjukdomar, så är han väl i något bättre läge, men på landsbygden är detta icke förhållandet. Det vore därför enligt mitt förmenande af synnerlig vigt för den allmänna hälsovården, om läkarne i allmänhet under sina studier sysselsatte sig något mera med sinnessjukdomar. Detta är ett ganska svårt ämne och kan icke läras ur böcker utan måste studeras under sådan klinisk undervisning, som endast kan beredas vid en sådan läroanstalt, som vi i detta fall hafva uti Upsala hospital, hvilket erbjuder ett rikhaltigt materiel.

Det förefaller mig också, som om det läge något annat under regeringens förslag, hvilket icke blifvit af statsutskottet uppmärksammat, och det är, att med detta ringa belopp af 500 kronor, som nu är föreslaget till anställande af en amanuens, bidrager man till att så småningom bilda specialister inom detta fack, hvilka för närvarande vid tillsättande af platser vid våra hospital ganska ofta icke äro så lätta att finna.

På alla dessa skäl tror jag, att det skulle vara af synnerlig förmån både för hälsovården inom vårt land och för läkarevetenskapen, om det af Kongl. Maj:ts regering begärda, af medicinska fakulteten föreslagna och af kanslersembetet varmt tillstyrkta anslaget blefve af Riksdagen beviljad. Det är ett ganska ringa belopp, men dermed kunna stora saker uträttas.

Jag vågar därför hos herr grefven och talmannen anhålla om proposition å bifall till hvad Kongl. Maj:ts regering i denna punkt begärt angående den psykiatriska kliniken.

Herr Almén: Såsom suppleant i statsutskottet har jag icke deltagit i afdelningens arbete, men väl vid detta ärendes behandling i utskottet, der jag uttalade min åsigt, hvilken öfverensstämmer med utskottsmajoritetens uppfattning af frågan, och vill jag nu angifva skälen för min ståndpunkt till densamma.

Utskottet säger beträffande denna punkt på sidan 7 af sitt utlåtande, att ringa giltiga skäl blifvit anförda, hvarför icke psykiatrisk undervisning skulle kunna meddelas vid Upsala hospital hädanefter såsom hittills utan särskildt anslag af statsmedel. I Kongl. Maj:ts förslag finnes visserligen omnämndt, att det ökade materiele behöfde bättre tillvaratagas, att obduktionerna blefve flera och att det därför fordrades förstärkning af arbetskrafterna.

Härvid vill jag erinra derom, att vid Upsala liksom vid rikets öfriga hospital fans förr icke mer än en läkare, hvilken icke hade någon undervisningsskyldighet; att undervisning dock lemnades af läkaren vid Upsala hospital, som sedermera blef extra ordinarie professor vid universitetet med undervisningsskyldighet, men att intet var bestämdt med afseende på denna läkareplats tillsättande, ända tills det för få år sedan bestämdes, att såväl medicinska fakulteten i Upsala som ock medicinalstyrelsen skulle yttra sig om de sökandes kompetens m. m., hvarefter Kongl. Maj:t utnämner öfverläkare, som numera tillika är extra ordinarie professor i psykiatri.

*Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.*

(Forts.)

Anslag till
samlings-
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.

(Forts.)

Om nu också på senare åren någon ökad undervisning blifvit öfverläkaren vid Upsala hospital ålagd i så måtto, att det 1861 bestämts, att alla blifvande läkare i Sverige skulle i två månader deltaga i den kliniska undervisning som lemnas vid Upsala eller Stockholms hospital, hvilken undervisning lär bestå af en timmes föreläsning och en timmes klinisk tjenstgöring två dagar i veckan, så hafva också arbetskrafterna ökats, och det finnes för närvarande icke något hospital i riket, som i det afseendet har det så väl bestämdt som Upsala hospital. Der finnas nemligen anvisade löner för tre legitimerade läkare. Men jag kommer senare tillbaka till denna fråga.

Utskottet säger vidare i nästa mening, att »denna undervisning för öfrigt meddelas åt endast ett fåtal studerande under en kort tid af året». I afseende härpå ber jag få lemna några upplysningar. Antalet studerande vid en klinik är i högsta grad bestämmande i afseende på lärarens arbete. Jag har förut och senast 1888 haft tillfälle att yttra mig om denna fråga och hade då anledning att taga reda på, huru det förhöll sig med antalet studerande vid den psykiatriska kliniken i Upsala. Jag fann då, att under de sista tio terminerna hade antalet af samtliga studerande uppgått till 37 och således i medeltal 3 à 4 för termin; en termin hade det blott varit en och en annan åtta, hvilket var det högsta antalet. Jag tror, men är icke säker derpå, att man någon termin fått inställa kliniken af brist på åhörare.

Tager man i betraktande, att på ett hospital kliniken icke kan bedrivas på samma sätt som på andra sjukhus, ty sinnessjukdomarnes beskaffenhet tillåter icke att de sjuka på sådant sätt behandlas, så följer häraf, att denna undervisning i de flesta fall torde inskränka sig till fyra timmars föreläsning i veckan. Men en sådan undervisnings meddelande åt ett fåtal klinikanter borde efter mitt förmenande icke vara mera betungande, än att denna undervisning kunde skötas af öfverläkaren med biträde af två andra legitimerade läkare. Den tid af året, denna undervisning meddelas i Upsala lär vara två månader på hösten och två månader på våren, summa fyra månader om året, också bra litet i jämförelse med den undervisning, som numera meddelas vid serafimerlasarettet hela året om.

Utskottet har vidare såsom motivering för sitt afstyrkande talat om, att »anskaffande och ordnande af samlingar och arbetslokaler m. m., om de skola medföra afsevärda fördelar, med tiden måste för-
anleda betydliga utgifter» och medföra åtskilliga andra olägenheter.

Beträffande samlingar i allmänhet har Riksdagen redan lärt sig, förmodar jag, att de i och för sig med tiden kräfva rätt stora utgifter. Detta anser jag dock icke betyda så myckét om samlingarna äro *nödvändiga*. Men i sådant fall bör man å andra sidan se till, att de göras så fullständiga som möjligt och icke plöttras sönder på flera olika ställen utan samlas på ett, der de bäst behöfvas. Hvad särskildt Upsala hospital beträffar, äro samlingarna der ännu minimala. Men genom det ökade antalet patienter, svaras det, får man många flere obduktioner, hvarigenom materialet ökas. Ja väl, men detta material bör, enligt min uppfattning, icke stanna vid hospitalet utan flyttas till den patologiska anstaltens samlingar. Der skulle det kunna

göra god nytta, men hvad skulle dessa samlingar göra för gagn, om de förvaras vid hospitalet för att en och annan gång förevisas, då icke flera åhörare deltaga i undervisningen derstädes än i medeltal fyra?

Anslag till samlingar och inrättningar vid universitetet i Upsala.

(Forts.)

Men, säger man, detta är förhållandet med de obetydliga samlingar, som nu finnas, men det blir något helt annat i framtiden. Detta kan nog vara möjligt men då komma ock större lokaler att behövas, och i det fallet kan jag lemna en del upplysningar på grund af hvad öfverläkaren och hospitalsdirektionen vid ett annat tillfälle meddelat. Det uppstod nemligen under sist förflutna sommar fråga om att skaffa ökad utrymme åt en underläkare vid hospitalet, som der hade tjenstgjort fem år på ett mycket förtjenstfullt sätt. Han begärde att få hyra en lägenhet på två rum och kök eller åtminstone köket. Denna begäran afstyrktes af öfverläkaren på den grund, att de afsedda lokalerna voro *afsedda för sjukvården och behöfdes för samlingarne*, tills det kunde skaffas annan lokal åt dessa. Det ser således ut, som om man ville bygga sådana i en framtid. De båda nu ifrågavarande rummen lära, enligt ett af öfverläkaren afgifvet utlåtande i byggnadsförslaget vara upptagna såsom reservrum för framtida behof, hvarmed afsågs »*behofvet af bostad åt konvalescenter inom första betalningsklassen, som borde flyttas ut ifrån de stängda afdelningsarna, till dess de kunde helt och hållet lemna anstalten.*»

Vid ett annat tillfälle begärdes rum åt en amanuens och då upplystes hvad samlingarna skulle komma att innehålla. Jag har icke med mig de papper, som handla härom, men i korthet vill jag nämna, att de studier, som skulle bedrivas vid hospitalet, med undantag af ren medicin, kirurgi och obstetrik m. m. skulle omfatta alla eller de flesta teoretiska studier som bedrivas vid de medicinska läroverken i Stockholm, Upsala och Lund. Allt detta skulle ske vid hospitalet och skötas af denne amanuens. En märkvärdig amanuens måtte det blifva, om han skall kunna sköta så mycket, och det oaktadt han sjelf kanske blott är en medicine studerande. Jag ser ingen dager till att sådana studier kunna med någon framgång bedrivas vid hospitalet, med mindre än att åtskilliga extra ordinarie professorer, docenter m. m., der anställas; men detta skulle åter kräfva så stora utgifter, att hospitalet säkerligen aldrig får medel dertill. Icke heller kan jag inse, hvad en ung amanuens med 500 kronors aflöning och som icke ens skulle få fri bostad vid hospitalet, ehuru det ligger utanför staden, skulle kunna uträtta för ett så vidtomfattande program. Men, säger man, om icke amanuensen kan väl bedriva denna sak, så kan professorn behöfva dessa samlingar och äfven ett biträde dervid. Ja väl, men behöfver han studera dessa frågor för sin egen del, hvilket jag icke vill förneka, så bör man icke ställa det sämre för öfriga hospitalsläkare utan bereda äfven dem liknande tillfälle till studier.

Nu kommer jag till det efter mitt förmenande viktigaste skälet, hvarför jag icke kan tillstyrka detta anslag. För min del är jag öfvertygad, att om hospitalet får hvad nu begäres, komma dessa samlingar att i högst väsentlig mån inkräkta på det utrymme, som är afsedt för sjukvården. Ty samlingar växa, såsom erfarenheten öfver-

*Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.*

(Forts.)

allt visat. Vid Upsala hospital är visserligen mera spatiöst bygd än vid andra hospital i riket och för närvarande finnas der lokaler, som icke användas, men jag vill påminna om, att när underläkaren ville hyra två rum och kök eller åtminstone ett kök, svarades det, att de voro afsedda för sjukvården, särskildt för vissa första klassens patienter. Skall man nu taga dem till detta ändamål, så blir det ju ett intrång på utrymmet för sjukvården.

Härtill kommer en annan omständighet, som är lika vigtig. Skola nemligen öfverläkaren och de biträdande läkarne idka studier till den omfattning, som här är ifrågasatt, hvilket jag icke tror att de vare sig nu eller någonsin i framtiden kunna göra, så är detta icke gerna möjligt, med mindre än att dessa studier komme att i högst väsentlig mån inkräkta på den tid, som Kongl. Maj:t och Riksdagen vid de nuvarande lönernas beviljande önskat, att läkarne skola odeladt egna åt sjukvården. En läkares tid kan lika litet som någon annan meniskas räcka till öfver allt och skall han idka sådana studier, som här äro ifrågasatta, fruktar jag att sjukvården får stå tillbaka för dessa sysselsättningar.

Man kan fråga, huru jag vet detta, och vill jag därför erinra om något, som redan passerat. Å ena sidan talar det för, att det finnes godt om tid för öfverläkaren, å andra sidan att hans tid är strängt upptagen. År 1887 liksom under flera föregående år fick öfverläkaren vid Upsala hospital i uppdrag att inspektera idiotanstalterna i riket. Han har haft flera sådana uppdrag, hvaraf man skulle kunna sluta till, att hans tid icke är allt för strängt upptagen vid hospitalet. Samtidigt härmed kom direktionen in till medicinalstyrelsen med en skrifvelse, i hvilken det begärdes, att då vid hospitalet 400 sjuka vårdades och således göromålen ökats, en amanuens måtte under öfverläkarens frånvaro der få antagas. Medicinalstyrelsen svarade, att den icke hade några härtill disponibla medel m. m. Kort efter att öfverläkaren af nyssnämnda uppdrag varit under 5 veckor hindrad att sköta sin tjänst, beviljades honom semester jemlikt hospitalsstadgan, der det heter: »Öfverläkare må årligen under sex veckor njuta semester, derest direktionen finner sådant kunna ske utan hinder för göromålens behöriga gång». Men kort derefter begärdes ändock ånyo, att rum skulle upplåtas vid hospitalet åt en för *sjukvårdens* behof anställd amanuens, hvarpå svarades, att sådana ej kunde lemnas, då inga rum funnes dertill afsedda, och då direktionen beviljat öfverläkaren semester, som vore vilkorlig och förutsatte att intet hinder funnes för göromålens behöriga gång. Härvid kunde medicinalstyrelsen dessutom stödja sitt afslag på förhållandena vid alla andra hospital i riket, der färre legitimerade läkare finnas än vid Upsala hospital. Sedermera, då öfverläkaren efter åtnjuten semester skulle åter inträda i tjänstgöring, inkom han med en ny skrifvelse, deri han begärde sex månaders tjänstledighet för en utrikes resa. Han skulle om denna beviljats, kommit att vara frånvarande från hospitalet i nära nio månader. Medicinalstyrelsen kunde icke tillstyrka en så lång frånvaro för öfverläkaren och Kongl. Maj:t beviljade icke heller mera än tre månaders tjänstledighet.

Häri hafva vi således ett bevis för, att ibland anser hospitals-

direktionen, öfverläkaren kunna vara borta ganska länge utan men för sjukvården, men stundom ock att en kort frånvaro är så farlig, att man måste antaga en amanuens och dertill för tillfället en, som icke sjelf tagit någon medicinsk examen och således skulle kunnat blifva mera till hinder än till framma för sjukvården.

*Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.*

(Forts.)

Af de motsägende yttranden, som lemnats af hospitalsdirektionen, kan man således icke få stöd, hvarken för eller emot behöfligheten af ökad läkarebiträde, men jag har för min del kommit till den uppfattningen, att vill man här anställa en amanuens och anlägga stora samlingar, så bör man göra klart för sig, hvart det bär hän i en framtid.

Bifalles förevarande förslag, uppstår i ännu större grad än för närvarande en delning mellan medicinalstyrelsen och universitetet i fråga om tillsättandet af platser vid hospitalet och uppsigten öfver och *ansvaret* för det hela, hvilket icke kan vara gagneligt. Jag medgifver dock att detta kan vara en småsak för många om ock ej för mig.

Jag går därför tillbaka till hvad jag förut sagt, att det finnes icke vid hospitalet tillräckligt utrymme för de sjukas vård, och då är det icke klokt att inrätta några stora samlingar, hvartill kommer att det icke heller finnes någon tid för herrar läkare, om de skola sköta 400 sjuka, att drifva vetenskapliga studier i sådan omfattning, som med detta förslag afses. Det är därför jag för min del med full öfvertygelse afstyrker detta anslag, som jag anser icke komma att verka gagneligt för sjukvården.

Man bör vidare taga i betraktande att klinikanternas antal är mycket ringa och jag fruktar, att det ty värr aldrig kan blifva stort, ty Upsala medicinska fakultet arbetar under mycket svåra förhållanden, men så länge detta antal är så litet som för närvarande, är det icke skäl att göra några stora och nya utgifter härför. Äfvenså bör man taga i betraktande, att beviljas detta anslag, så bör med ännu större skäl ett dylikt anslag beviljas åt hospitalet i Stockholm, der de flesta läkare få sin undervisning i psykiatri, och måhända äfven åt hospitalet vid Lund.

Man tycker kanske, att i min ställning borde jag icke hafva något emot, att en amanuensbefattning i detta ämne inrättades vid Upsala hospital. Men jag har en dubbel ställning dels såsom lifligt intresserad för en förbättrad läkarebildning dels ock såsom målsman för sjukvården i riket, och när jag tror, att de båda ändamålen här icke kunna väl förenas, har jag satt sjukvården i främsta rummet. I en så vigtig sak som denna bör hvar och en emellertid veta, hvad frågan egentligen gäller, och det är detta jag nu försökt utreda.

Den förste ärade talaren framhöll med sin vanliga värme för en god läkarevård vigten af att sinnessjukdomarne studeras ordentligt; men han gick snart öfver från det ämnet och talade om att de sjuka så snart som möjligt borde få vård, emedan dessa sjukdomar i sin början äro botliga men sedan icke. Ja, kunde vi nå detta vackra mål genom att vid Upsala hospital anställa en amanuens med 500 kronors aflöning, skulle jag gerna vara med derom. Men jag frågar, hvad skall denna amanuens kunna göra för de sjukas mottagande,

*Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.*

när de flesta icke kunna tagas emot af brist på platser? Och det blefve väl ännu större brist på platser, om samlingarne finge taga upp en del af utrymmet. Någon förbättrad sjukvård skaffas för öfrigt icke genom denne amanuens anställande, ty det är aldrig afsedt, att han skall deltaga i sjukvården.

(Forts.)

Talaren framhöll vidare vigten af att de unge läkarne gjorde sig förtroagna med denna del af sjukvården. Den uppfattningen delar jag gerna, men då denna sjukvård ej kan meddelas genom *vanlig* klinisk undervisning, så ser jag icke någon annan utväg att nå det stora målet än att föreskrifva, det våra blifvande läkare skola före legitimation vara anstälde vid hospitalen och tjänstgöra der ett par månader. Ett sådant förslag väcktes af medicinalstyrelsen, innan jag blef chef för densamma. Jag var för min del mycket för förslaget, men öfverläkaren vid Upsala hospital satte sig deremot. Det hade nog kostat åtskilligt, kanske icke så litet, men det hade varit något att eftersträffa och då skulle läkarne hafva fått en god underbyggnad för deras framtida psykiatriska verksamhet, men en svagt aflönad amanuens kan icke uträtta något för det målet.

Jag har under 24 år varit lärare vid Upsala medicinska fakultet. Jag har fortfarande många förbindelser med densamma och har visst icke förlorat mitt lifliga intresse för dess framtid. Jag har också betänkt mig noga, innan jag afstyrkte detta anslag, men jag har gjort det, emedan jag anser, att det för oss in på orätt väg, och icke kommer att medföra någon verklig nytta.

När jag inom utskottet afstyrkte detta anslag var det icke af sparsamhetsskäl, ty jag föreslog samtidigt, att de för denne amanuens afsedda medlen i stället skulle användas åt två andra likaledes af Kongl. Maj:t begärda amanuensbefattningar, som jag anser mycket viktiga, nämligen amanuensbefattningarna vid de zootomiska och botaniska (växtfysiologiska) anstalterna. Vid dessa är det under lång tid daglig undervisning och jag vet ingen amanuens, som är så strängt upptagen och välbehöflig, som den vid anatomisalen och den dermed jämförliga zootomiska anstalten. Men dessa befattningar strök afdelningen och bibehöll deremot amanuensen vid den psykiatriska kliniken. Jag tror icke, att det finnes någon enda lärare vid universitetet, som icke måste erkänna, att dessa två amanuenser äro mycket behöfligare än den nu ifrågasatta. Jag har således velat hafva dessa anslag använda på de ställen, der de bäst behöfdes. Det finnes många ändamål, för hvilka Upsala universitet begärt anslag men icke fått sådana, ehuru de varit mycket behöfligare än detta.

Herr statsrådet Wennerberg: Jag har nyss varit tvungen att i Andra Kammaren yttra mig rätt vidlyftigt om denna punkt och är angelägen att så fort som möjligt komma dit tillbaka, hvarför jag ber att här få inskränka mig till ett mycket kort anförande.

Det vore önskligt, att denna sak stode lika klar för kammaren som den gör det för mig och för den siste ärade talaren. Det begärda anslaget afstyrktes *icke* af utskottets afdelning, utan först i sjelfva utskottet, sannolikt på grund af det anförande, som den siste ärade talaren der afgaf. Hans förtjenster om våra hospital äro så

stora och erkända, att de ej behöfva mitt beröm; men jag tror att äfven han någon gång kan råka ut för ensidighet i omdömet. Å ena sidan hafva vi läkarevetenskapens berättigade fordran på vidgade tillfällen till studier, och å andra sidan hospitalens lika berättigade fordran att slippa ifrån onödiga inkräkningar på deras arbetsfält. Båda måste tillgodoses. I afseende på detta sista är jag med den siste talaren *ense*, att man icke från läkaren och lokalen bör taga tid och rum, som äro afsedda för patienterna och deras vård. Men å andra sidan, der vi *ej* äro ense förhåller sig saken redan faktiskt så, att denna klinik aldrig erhållit något statsanslag, utan har blifvit kastad in på hospitalet i Upsala och der fått reda sig så godt den kunnat.

Det finnes knappt något föremål för läkarevetenskapen, som är mera intressant och djupgående eller som mer allvarligt bör studeras, är just psykiatrin. När en människa, hvars ena grundgenskap ju är att hafva förnuft, mist detta eller fått det i någon mån fördunkladt, så är hon ju en bland de olyckligaste varelser, man kan tänka sig. I många fall tyckes det visserligen, som om läkarevetenskapen skulle stå rädlös framför alldeles obotliga fakta, men man har också vackra och stora exempel på hvad psykiatrin kunnat uträtta i hundratals, ja tusentals andra fall. Detta senare beror ytterst på samlandet af rön, af hvilka ofta ett enda kan vara af den betydighet, att det uppväger många andra. Skall man då försumma tillfällen att iakttaga och samla så många rön som man möjligen kan få? Ett sådant tillfälle erbjuder sig vid den psykiatriska kliniken vid Upsala hospital; men arbetet bör icke ske genom dervarande läkare, som hafva annat att göra, utan det bör ske genom en särskild, därför anställd person. En sådan blefve den nu föreslagna amanuensen. Han skulle göra iakttagelser och rön, och förvara det samlade materialet, hvilket sedan skulle vetenskapligt behandlas. Detta är hvad i den kongl. propositionen åsyftas. Fattar man riktigt den kongl. propositionen, finner man, att just detta är meningen; och — märkvärdigt nog — då statsutskottet vill anföra skäl *emot* förslaget, gå dessa just ut åt samma håll som Kongl. Maj:t syftat. Det heter nemligen i utskottets betänkande »att dessa samlingar skulle på ett betänkligt sätt inkräkta på de för sjukvården afsedda och dertill väl behöfliga lokaler». Hvem har gifvit en rättighet till något dylikt? Att det icke finge ske, derom äro jag och den siste talaren fullkomligt enige. Det behöfs icke och skall icke vara något boställe vid hospitalet för amanuensen, han behöfver icke heller för samlingarna hafva några rum derute. Det står icke i propositionen att så skall ske; och man bör icke af obefogad fruktan gå så långt, att man vägrar vetenskapen den tjänst, hvarom här är fråga.

Lika säkert som jag ställer mig på den siste talarens sida — och det känner han af erfarenhet att jag gör — om det blir fråga om någon inkräkning från medicinska fakultetens håll på hospitalets rättigheter, lika visst vill jag ställa mig *emot* honom, om det ifrågasättes att göra någon inskränkning i medicinska fakultetens billiga önsknings att få vid hospitalet samla den erfarenhet som den anser nödvändig.

Anslag till samlingar och inkräkningar vid universitetet i Upsala.
(Forts.)

Anslag till
samlingar
och inrätt-
ningar vid
universitetet
i Upsala.

(Forts.)

Jag ber om ursäkt, om jag fattat mig alltför kort, men jag måste det. Jag tror dock, att jag framlagt det väsentligaste i frågan. Jag finner, såsom jag nämnde, af motiven för det svar, som statsutskottet här afgifvit, att utskottet och jag egentligen bort komma till samma slut. Så skedde ock i afdelningen, men ej i utskottet, hvares utlåtande tyckes vara en ofullständig afskrift af hvad den siste talaren haft att anföra i utskottet.

I detta utlåtande förekommer också en sak, som det är mycket vanligt att få höra, när ett anslag afstyrkes, nemligen talet om de betydliga utgifter som med tiden skulle komma att för ändamålet behövas. Detta är dock här alldeles orimligt, ty det enda troliga som kan förekomma, är att det kanske om några år blir fråga om ett par hundra kronor till inköp af några burkar o. d.

Jag hoppas, att någon med mig kommer att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr vice talmannen: Det förhåller sig såsom den siste ärade talaren nyss upplyste, nemligen att efter en synnerligen genomgående granskning af Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt och efter att medgifvanden hade gjorts å deras sida, som önskade att framställningen i sin helhet skulle bifallas, så blef detta nu ifrågavarande anslag till den psykiatriska kliniken af afdelningen tillstyrkt. När ärendet förekom i statsutskottet i sin helhet, framställdes samma anmärkningar, som nu här blifvit framställda, och resultatet blef det, som kammaren ser i utskottets betänkande, nemligen att majoriteten afstyrkte anslaget till den psykiatriska kliniken. Det var dock mycket långt ifrån att detta beslut fattades enhälligt, utan en ganska betydlig minoritet understödde Kongl. Maj:ts proposition och då jag tillhörde denna minoritet, anhåller jag att få säga några ord, ehuru det efter det sista yttrandet borde vara öfverflödigt.

Enligt min uppfattning har den näst föregående talarens yttrande gått ut derpå, att all särskild undervisning skulle aflägnas från hospitalet och följaktligen hela det välsignelsebringande inflytande på hospitalsvården, som genom den vetenskapliga undervisningen vid hospitalet nu åstadkommes, upphöra. Sådant skulle vara en återgång från hvad under en mycket lång tid med stor framgång egt rum och sträcka sig mycket längre än den nu föreliggande frågan föranleder.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har redan fäst uppmärksamheten på det mindre noggranna sammanhang, i hvilket statsutskottets motivering står till sjelfva yrkandet. I motiveringen talas om, huruledes inrättandet af en amanuensstjänst skulle »på ett betänkligt sätt inkräkta på den tid, som de vid hospitalet anstälde läkare böra egna åt de många sjukas vård», i stället för att det synes vara alldeles uppenbart, att just inrättandet af en sådan tjänst skulle minska läkarnes göromål, ty i statsrådsprotokollet upplyses, att för närvarande en af de biträdande läkarne fullgör de åligganden, som amanuensen skulle erhålla.

Man har försökt att framhålla den stora faran af att bevilja detta anslag och uppgjort en förskräckande tablå öfver de stora anslag, som framdeles skulle erfordras. Det är, såsom det nyss sades, en mycket

vanlig politik, när man vill afslå ett i sig sjelf behöfligt och rimligt anslag, men denna farhåga bör Riksdagen icke anse så fasligt alarmerande, ty Riksdagen kan bevilja mer eller mindre, när det en annan gång kommer i fråga.

Anslag till samlingar och inrättningar vid universitetet i Upsala.
(Forts.)

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna punkten med det tillägg, att derjemte beviljas till *psykiatriska kliniken*:
för aflöning åt en amanuens Kr. 500: —
för materiel » 300: —

Herr Almén: Jag skall icke blifva vidlyftig. Det nämndes, att amanuensen icke skulle få någon bostad på stället och således icke komma att inkräkta på utrymmet för de sjukas vård. Det vore ganska lyckligt, om så blefve, ifall anslaget beviljas. Jag hade verkligen trott, att denne amanuens, om han skulle göra någon nytta, knappt kunde bo i Upsala. Hans arbete blefve betydligt försvåradt om han icke bodde på stället. Men jag lemnar den punkten, viljande dock anmärka, att hospitalsdirektionen synes hafva ansett det vara nödvändigt att bereda amanuensen bostad inom hospitalet.

Då man vidare säger, att ingen inskränkning skulle ske på det för sjukvården behöfliga utrymmet genom ett bifall till förslaget, så får jag säga, att jag icke riktigt fattar detta, ty hvar skulle annars samlingar och arbetslokaler inrymmas, om det icke skedde vid hospitalet. Man kan icke hafva de sjuka och samlingarna i samma rum och det blir således en inkräkning, stor i den mån samlingarna växa.

Vidare nämndes något om politiken att måla ut denna sak mycket större än den i sjelfva verket är. Jag beklagar, att jag icke här har till hands de handlingar jag förut omnämnt, men jag anser mig dock kunna återropa dem, ty de citeras i ett utlåtande från medicinalstyrelsen, som afgafs till Kongl. Maj:t förliden höst. Uppgifterna i utlåtandet äro hemtade från hospitalsdirektionens skrivelser i hvilka dessa samlingar med dithörande arbetslokaler m. m. uppräknas. Är här något måladt, så är det från *min* sida icke annat än en redogörelse för hvad direktionen sjelf målat.

Jag skall icke längre upptaga tiden i denna fråga, vill blott till slut säga å ena sidan att det skulle vara mig kärt, om medicinska fakulteten kunde få sina önskingar uppfyllda, och å andra sidan, att jag skall nitiskt söka verka för att det blir något utaf förslaget, om det bifalles.

Jag har nu sökt lemna de upplysningar jag kunnat, om hvad jag anser vara af vigt för hospitalsvården och jag har efter mitt förmenande dervid gjort min pligt.

Då jag förra gången, jag hade ordet, glömde yrka bifall till utskottets förslag i denna del, ber jag att nu få göra detta.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Dickson*, att Kammarerna skulle besluta att, med bifall till Kongl. Maj:ts i

ämnet gjorda framställning, så vidt den afsåge psykiatriska kliniken vid universitetet i Upsala, i öfrigt bifalla utskottets hemställan samt att till följd häraf öka slutsumman med 800 kronor.

Sedermera gjorde herr greffen och talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på antagande af herr Dicksons förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 2 punkten af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, så vidt den afser psykiatriska kliniken vid universitetet i Upsala, i öfrigt bifalla utskottets hemställan samt att till följd häraf öka slutsumman med 800 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—42;

Nej—40.

3 och 4 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

5 punkten.

Anslag till
docent-
stipendier
vid universi-
tetet i
Upsala.

Herr Alin: Såsom af föreliggande handlingar framgår, har det akademiska konsistoriet i Upsala under de senare åren upprepade gånger hos Kongl. Maj:t gjort framställning om beredande åt universitetet af ett ökad antal docentstipendier, ett antal som begärts så stort som 10. I sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrar herr statsrådet och chefen för ecklesiastik-departementet; »utan tvifvel skulle en förökning i antalet docentstipendier vara gagnelig för universitetet och utgöra en billig förmån för de yngre vetenskapsidkarne derstädes. Jag kan dock icke finna lämpligt att nu ifrågasätta, att ett så stort antal som det af konsistorium begärda skulle beviljas. För närvarande torde de mest trängande behofven blifva afhjelpa, om tre nya fasta stipendier inrättas för de fakulteter och vetenskaps-grenar, för hvilka förstärkning af lärarekrafterna visats vara särskildt nödig.» I enlighet härmed har Kongl. Maj:t äskat anslag till 3 fasta

docentstipendier i stället för de af universitetet begärda 10. Detta antal har af statsutskottet ytterligare reducerats, i det att utskottet föreslagit 2 i stället för 3 och icke ansett sig kunna hemställa om bifall till det begärda anslaget till ett fast stipendium för kyrkohistoria. Med afseende på detta stipendium, som utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, har herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, i enlighet med de akademiska myndigheternas framställning, anført, att det vore af vigt att erhålla detta anslag, då ämnet kyrkohistoria, hvilket vore väsentligen skildt från öfriga teologiska discipliner, för närvarande innehade en särskildt vanlottad ställning i afseende på lärare-krafter, i det att uti detta ämne icke finnes extra ordinarie professor och ej heller, så länge icke något för detsamma afsedt docentstipendium vore att tillgå, säker utsigt att för någon nämnvärd tid vid universitetet fästa någon docent. Detta är ett behof, som kommer att stå kvar och utan tvifvel föranleda förnyade framställningar om beviljande af anslag till ifrågavarande stipendium, för den händelse att det nu icke bifalles. Det synes mig som om, då den framställning, som från universitetets sida blifvit gjord, i Kongl. Maj:ts proposition så betydligt reducerats som ifrån 10 till 3, det vore skäl att Riksdagen beviljade anslag till de nu föreslagna tre stipendierna, för att sålunda tillgodose hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastik-departementet kallar »de mest trängande behoven».

Jag anhåller, herr grefve och talman, om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

*Anslag till
docent-
stipendier
vid universi-
tetet i
Upsala.
(Forts.)*

Herr Casparsson: Då denna fråga förekom inom statsutskottets afdelning, gjordes det försök att få anslag till tre stipendier beviljade, men det mötte ett bestämdt motstånd. Med afseende på de ständigt växande utgifterna på 8:de hufvudtiteln gjordes de starkaste invändningar från ledamöternas från Andra Kammaren sida. För att undgå att ställa sig kammare emot kammare sökte man då att se till hvilket stipendium lättast skulle kunna undvaras, och det blef då det stipendium, som ifrågasattes inom teologiska fakulteten. Härmed är ju ingalunda sagdt, att detta stipendium icke är behöfligt, men då man fann det svårt, för att icke säga omöjligt, att genomdrifva det, och då det kunde hända att åtskilliga andra mera nödvändiga anslag skulle komma att af statsutskottet afstyrkas, om man strängt hölle på detta, ansåg man sig i detta fall böra gifva vika. Det är anledningen hvarför statsutskottet tillstyrkt anslags beviljande till endast två stipendier.

I sakens nuvarande läge anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Det kan ingen hellre än jag se om Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga verkligen skulle kunna vinna Riksdagens bifall i sin helhet, då jag nogsamnt är öfvertygad om önskvärdheten af att de ifrågavarande tre stipendierna skulle komma att beviljas, men förhållandena hafva, på sätt den siste talaren utvecklat, varit sådana, att det gällt att välja emellan ett bättre och ett sämre och att således söka gå en medelväg. Jag bör erinra kammaren att

*Anslag till
docent-
stipendier
vid universi-
tetet i
Upsala.*
(Forts.)

Kongl. Maj:t föreslagit tre stipendier till Upsala, tre till Lund och tre till Carolinska institutet i Stockholm. Efter långa öfverläggningar, under hvilka yrkades att endast ett stipendium skulle för hvardera läroverket medgifvas, kom man derhän, att man blef ense om 2 docentstipendier för hvardera. Det gälde då att söka eliminera det stipendium som möjligen kunde undvaras och det föreföll mig som i det fallet stipendiet till teologiska fakulteten i Upsala vore mindre af behovet påkalladt än anslagen till medicinska fakulteten och den filosofiska fakultetens humanistiska sektion. Den teologiska fakulteten har icke en så stor mångfald af ämnen och eger redan förut två fasta stipendier. Dertill kommer ett förhållande, hvarvid man visserligen icke bör fästa alltför mycken vikt, men som dock icke saknar betydelse och det är, att ett magnat-docentstipendium äfven finnes inom denna fakultet. Hvad åter medicinska fakulteten beträffar har den, i följd af de åtgärder, som vidtogos för denna fakultet vid adjunkt-institutionens ombildning, saknat anslag till docentstipendier, hvaraf den sedermera dock visat sig vara i stort behof. Detta behof skulle medicinska fakulteten förr hafva framhållit med ännu mera styrka, om icke förhållandena varit sådana, att det varit svårt att äfven med stipendier kunna kvarhålla yngre läkare vid universitetet. Detta förhållande har numera förändrats sedan tillfällen för unga läkare att vinna praktik icke äro så stora som förut.

Stipendiet till filosofiska fakultetens humanistiska sektion afser, enligt statsrådsprotokollet, närmast docenturen i semitiska språk, ett ämne som är en sådan specialitet, att det för universitetet är synnerligen viktigt att genom ett stipendium der kunna erhålla en docent.

Jag har, under sådana förhållanden, ansett det vara klokast och rättast att söka främja de ändamål, hvilka tycktes kunna vinna någorlunda enhällig anslutning i stället för att riskera ett sämre resultat genom att hålla på Kongl. Maj:ts proposition i sin helhet.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt och sedan derpå att kammaren, med afslag å samma hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

6 och 7 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

8 punkten.

Mom. a).

Anslag till
en ordinarie
professur i
statskunskap
och geografi
vid universi-
tetet i Lund.

(Forts.)

Herr Alin: Såsom bekant har man vid universitetet i Upsala en ordinarie och en extra ordinarie professur i historia och en ordinarie professur i statskunskap, den skytteanska. Vid universitetet i Lund deremot är den historiska vetenskapen representerad af en ordinarie professur i historia och en extra ordinarie professur i historia och statskunskap. Konsistoriet i Lund har, såsom synes af Kongl. Maj:ts proposition, upprepade gånger gjort framställning om erhållande af anslag till en ordinarie professur i statskunskap och geografi. Dessa framställningar hafva nu föranledt en kongl. proposition om anslag till en ordinarie professur i geografi och statskunskap, och har denna förändring med afseende på frågan om professurens beskaffenhet motiverats med den ogynsamma ställning, i hvilken geografin för närvarande befinner sig vid våra läroverk; och då åtgärder utan tvifvel borde vidtagas till dess förbättring, helst sedan denna vetenskap numera vunnit en storartad utveckling, borde enligt herr departementschefens åsigt i första rummet sörjas för, att geografin blefve vederbörligen tillgodosedd vid lärarebildningen, hvilket åter icke läte sig göra med mindre, än att den erhöle en särskild målsman vid universitetet. — Det faller mig naturligtvis icke in att bestrida nyttan af en läroplats i geografi vid universiteten, ehuru jag icke kan instämma deri, att geografins ställning vid våra läroverk derigenom skulle väsentligen förbättras. Den ogynsamma ställning detta ämne der har, beror på den arbetsordning, som för läroverken är stadgad, i följd af hvilken geografi icke läses under de sista åren.

Skulle Kongl. Maj:ts framställning bifallas, blefve, med afseende på statskunskapens ställning i Lund, förhållandena följande: den extra professur i historia och statskunskap, som finnes i Lund skulle, i och med inrättande af ifrågavarande professur, upphöra att vara en professur i historia och statskunskap, och blifva en professur i ren historia, och i stället skulle man få en ordinarie professur i geografi och statskunskap. Det är alldeles tydligt, att om man grupperar ämnena så, att hufvudvigten lägges på geografin, skall statskunskapen kunna helt och hållet elimineras. Jag hemställer till herrarne, huruvida det är skäl att, med den betydelse statskunskapen i våra dagar eger, ställa så till, att detta ämne kan blifva helt och hållet undanskjutet, hvilket blir förhållandet ifall man fastläser det vid geografin såsom hufvudämne. Jag har, för min del, ingenting emot, att man får en officiel undervisning i geografi vid universitetet, men jag kan icke vara med om, att detta mål skall vinnas på bekostnad af statskunskapen. Denna uppfattning har också delats af statsutskottet, i det att utskottet funnit det betänkligt att »vid inrättande af en sådan professur sätta geografin i främsta rummet och derigenom undanskjuta statskunskapen». Deremot vill det af utskottets framställning synas, som utskottet icke hade någonting emot att tillstyrka anslag till ifrågavarande professur, för den händelse fråga vore om

Anslag till en professor i statskunskap och geografi, hvarigenom, såvidt jag förstår, geografin skulle, då hufvudvigten lägges vid statskunskapen, få sin ställning bestämd såsom politisk geografi. Emot en dylik professor i statskunskap och geografi fessur har jag icke det ringaste att invända, tvärtom. Jag skulle anse det synnerligen önskvärdt om Riksdagen beviljade anslag till en dylik professor, och jag hemställer vördsamt, herr grefve och talman, om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts framställning, med den förändring att titeln på professuren blir statskunskap och geografi.

(Forts.)

Herr statsrådet Wennerberg: Det är med ledsnad jag finner, att vid denna punkt af åttonde hufvudtiteln icke någon reservation afgifvits från någondera kammaren. Det förefaller mig således som om denna Kongl. Maj:ts proposition icke hade att påräkna något bifall från Riksdagen. Jag tror dock, att detta motstånd väsentligen beror derpå, att geografin stälts i första rummet och statskunskapen i det andra; och hyser den förhoppningen, att, i fall detta ändras, benägenheten att bifalla den kongl. propositionen skall blifva större.

Jag vill dock gifva skäl hvarför geografin har blifvit stäld i främre rummet. Statskunskap har vid våra universitet ingått såsom läroämne vid professor, geografi deremot icke. Geografin spelar dock i våra tider en betydligt större rol än den har gjort förut. Och detta med allt skäl. Det fans två stora män i början af detta århundrade, som icke obetydligt bidragit till att geografin nu ställes på en helt annan plats än den förut innehaft. Den ena var Humboldt, den andra Ritter. Humboldt, som egentligen var naturforskare, såg geografin mest från dess naturhistoriska sida, Ritter såg den deremot mera från dess menskligt historiska. Båda dessa män hafva sedan haft en efterföljare, som förenat deras åsigt, och verkligen gjort detta studium sådant, att det är fullt värdigt att anses såsom ett läroämne vid universitets-undervisningen. Det var den berömda Peschel i Leipzig. Efter hans tid, omkring 1870, har också den ena lärostolen i geografi efter den andra upprättats i Tyskland. Jag vågar icke svara för, men antalet sådana inrättade professioner har för mig uppgifvits till 27. Enahanda har förhållandet varit i Österrike-Ungern och Schweiz. Under de senare åren har man inrättat dylika professioner vid de två största universiteterna i England. I Ryssland håller man för närvarande äfven på med denna fråga. Nu ligger den äfven före hos oss; och fattar man geografin såsom den blifvit fattad i dessa länder och såsom den bör fattas äfven hos oss, såsom den väsentligaste grundvalen för såväl statskunskapen, som historien, så kan man icke förundra sig mycket deröfver, att för den ifrågavarande professuren geografin har blifvit nämnd framför statskunskapen. Lika litet som man undrat på, att vid den extra ordinarie profession, som nu är vakant, historia stått före statskunskap, och lika litet som man därför ansett statskunskapen vara ett blott bihang till historien, lika litet har man skäl befara något dylikt, om geografin ställes före statskunskapen vid den ifrågavarande professuren. Ty man kan tryggt påstå att både historia och statskunskap hafva sin väsentliga och naturliga basis hos landet och folket, det förra i någon mån bestämmande det andra och

båda tillsammans helt visst i vidsträcktare mån bestämmande så historia som statskunskap.

Vid universitetet i Lund hafva vi, sedan någon tid tillbaka, haft en professor, som på ett högst förtjenstfullt sätt sysselsatt sig med detta ämne. Det är nemligen professor Weibull. Men han har nu intagit den lärostol, som förut innehades af nuvarande riksarkivarien Odhner. Båda dessa män, med hvilka jag legat i skriftvexling rörande denna fråga, hafva varit ense med mig om geografins stora betydelse. Särskildt har professor Weibull i ett bref, som jag i går erhöll från honom, förklaradt att Kongl. Maj:t, med afseende å detta sättande af geografin före statskunskapen, ingalunda må anses hafva förfelat det egentliga målet. Ser man tillika på den låga ståndpunkt, till hvilken geografin sjunkit vid våra läroverk, dels genom anordnandet der af läseordningarne och dels derigenom, att vid universitetet icke någon särskild magt blifvit lagd derpå, att sådana, som studerat historia, tillika borde hafva en dermed någorlunda jemförlig insigt i den nyare geografien, så kan man tänka sig, att det var med allt skäl, som också läraremötet, väl inseende behovet deraf, fäste synnerligt afseende vid denna fråga.

Det heter i statsutskottets motivering mot den kongl. propositionen, att »det torde vara betänkligt att vid inrättandet af en sådan professur sätta geografien i främsta rummet och derigenom undanskjuta statskunskapen». Jag tror, att det är vådligt att vid bevisning begagna alltför starka uttryck. De återkomma lätt som bakslag. Skulle fara förefinnas för att statskunskapen blefve *undanskjuten* därför att geografien stode främst, skulle man så å andra sidan hafva skäl att tro, att geografien blefve undanskjuten, ifall den intoge andra rummet. De kunna icke båda stå på samma plats, och någon ordning måste det ju vara. Helt visst kommer hvarken det ena eller det andra ämnet att därför undanskjutas. Blir det en professur i ämnena måste båda delarne skötas; och vederbörande skola nog se efter att så kommer att ske. Min önskan är blott, att dessa ämnen skola med *lika* rätt stå bredvid hvarandra. Kan alltså saken vinnas derigenom att geografi sättes efter statskunskap, så har jag ingenting deremot. Min fulla öfvertygelse är, att hvem som kommer att sköta denna professur, skall göra det på ett sådant sätt, att icke någotdera ämnet undanskjutes.

Det är i detta fall egentligen af vigt — just med afseende på behovet att upplifva studiet af detta ämne och frambringa det till den punkt, på hvilken det med det snaraste bör stå — att kammaren gifver sitt bifall till den kongl. propositionen, låt vara äfven med den ändring, som jag nyss vidrört. Skall någonting afvisas inom de kongl. propositionerna på denna hufvudtitel, får jag säga, att det vore olyckligt, om ett sådant afvisande träffade just *denna* punkt. Det finnes andra, hvilkas afslående man med större jemnmod skulle kunna bära. Här är det dessutom af vigt att icke bryta den goda fart, som det geografiska studiet i Lund redan fått; och detta sker, enligt mitt sätt att se saken, om man *icke* beviljar anslaget till en professur i statskunskap och geografi vid detta universitet. Jag tror

Anslag till alltså, att kammaren gör väl, om den förenar sig i ett afslag på ut-
en ordinarie skottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

professur i statskunskap och geografi vid universitetet i Lund. Herr Billing: Jag har tillåtit mig att begära ordet i denna fråga, emedan jag, såsom f. d. professor vid Lunds universitet, ansett mig ega någon sakkunskap rörande förhållandena vid detta universitet.

(Forts.)

Sedan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nu yttrat sig, har jag icke stort annat att göra än att blott bekräfta hvad han förut sagt. Jag skall dock i korthet angifva hvilka skäl jag anser finnas för att bifalla det af Kongl. Maj:t här begärda anslaget.

Dessa skäl äro tvenne. Det ena hemtar jag från det geografiska studiets ställning i vårt land i allmänhet och vid våra läroverk i synnerhet. Det kan icke bestridas, att studiet af detta ämne ligger ganska djupt i lägervall. Det fins kanske icke något ämne, som så illa eller så litet behandlas, och det kan väl icke heller bestridas, att detta i väsentligaste mån beror derpå, att från universiteten icke utgå lärare, som i geografi derstädes fått någon egentlig undervisning. Då nu geografin, såsom nyss nämndes, på senare tiden blifvit ett ganska stort och intressant ämne, och dessutom har sidor, hvarigenom den lätt visar sig vara ett praktiskt gagneligt ämne, så synes det mig vara mycket önskvärdt, att något göres för det geografiska studiets upphjelpande i vårt land.

Det andra skälet, hvarpå jag ber att få lägga synnerlig vikt, är, att det af Kongl. Maj:t begärda anslaget kan betraktas såsom ett svar på ett långvarigt, troget och med mycken skicklighet utfördt arbete vid Lunds universitet. Der hafva nemligen sedan tio år tillbaka bemödanden gjorts att i geografi meddela en vetenskaplig undervisning, liknande den vid de utländska universiteten, och att sålunda af detta studium göra ett verklig vetenskapligt studium. Detta arbete har krönts med en ganska märklig framgång. Vid Lunds universitet har ett lifligt intresse uppblomstrat för geografins studium. Många lärjungar hafva der tagit geografi såsom särskildt ämne såväl i filosofie licentiat som filosofie kandidatexamen. Begäran om anslag till en profession i geografi och statskunskap afser nu att taga vara på dessa sålunda gjorda förarbeten och att draga försorg om, att det, som blifvit gjordt, icke må falla till intet, utan fortfarande bära frukt. I denna omständighet synes mig ligga en ganska stark uppfordran till att bifalla det af Kongl. Maj:t äskade anslaget.

Statsutskottet har nu skjutit tillbaka detta anspråk såsom så många andra, troligtvis af den nödvändighetsgrunden, att utskottet icke kunde förorda bifall till *alla* de begärda anslagen. Det har icke behöft söka skäl för bifall till de anslag, hvilka det förordat; men deremot har det sökt efter skäl för afslag å de propositioner, hvilka det ansett sig behöfva afstyrka för att vinna framgång åt andra anslagsfordringar. På så sätt har det nu sökt skäl för afslag på detta anslag i den omständigheten, att något olika mening gjort sig gällande rörande denna professions namn. Jag hoppas och tror nemligen, att statsutskottet icke fäst sig vid motionärens i Andra Kammaren, herr

Ljungmans, förslag och dess motivering. Jag ber att få slippa kritisera detsamma. Det kritiserar grundligt sig sjelf, ty då man såsom motionären begynner med att redogöra för filosofiska fakultetens olika ämnen och indelar dem i grupper, men dervid tappar bort sjelfva de ämnen, som gifva namn åt denna fakultet, så synes motionen hafva tillkommit alldeles för hastigt för att böra inverka på Riksdagens beslut. Emellertid har statsutskottet undanskjutit frågan, därför att olika meningar rådt, om professionen skall vara en profession i »geografi och statskunskap» eller i »statskunskap och geografi».

Anslag till en ordinarie professur i statskunskap och geografi vid universitetet i Lund.

(Forts.)

För min del, tror jag, att man åt detta förhållande gifvit en alltför stor betydelse, då det ju i hufvudsak kan vara detsamma om man får en profession i »geografi och statskunskap» eller i »statskunskap och geografi». Det kommer här vid lag i praxis att bero på konjunkturen, huruvida läraren, som får denna profession, mest kommer att sysselsätta sig med geografi eller med statskunskap. För min del lägger jag ingen vikt uppå, hvilken ordning dessa ämnen här få; och att det i sjelfva verket icke ligger stor vikt derpå, det visar sig bäst deraf, att Lunds universitets konsistorium, som är angeläget om professionen och särskildt månt om att det geografiska studiet befordras och uppehålls, satt statskunskapen i främsta rummet. Hvad som för mig är hufvudsak, det är att geografi här verkligt nämnas, men jag skall icke hafva något emot att detta ämne sättes i andra rummet, om härmed bättre utsigt till framgång åt Kongl. Maj:ts proposition kan åstadkommas.

På grund häraf anhåller jag att få yrka bifall till det af herr Alin här gjorda förslaget: att Kongl. Maj:ts proposition måtte på så sätt bifallas att ett anslag af 6,000 kronor beviljas till en professur i statskunskap och geografi vid universitetet i Lund.

Herr vice talmannen: Då jag kom på den afdelning af statsutskottet, som hade att behandla den åttonde hufvudtiteln, och således skulle komma att i detta utskott i första hand äfven få behandla alla universitetsfrågor, i afseende på hvilka jag redan förut varit i tillfälle att yttra mig inför Kongl. Maj:t, så var det ju alldeles gifvet, att ingenting skulle för mig kunnat vara kärare, än om jag hade kunnat understödja och vinna understöd för dessa framställningar. Men, på sätt den statsutskottsledamot som här haft ordet redan anmärkt, visade sig detta vara alldeles omöjligt, och då gälde det att söka, för att vinna bifall för det största antalet framställningar, och särskildt för dem, som vi ansågo vara de viktigaste, att släppa en eller annan punkt. Till dessa hör den nu föreliggande punkten, och jag har således inom utskottet bidragit till det afstyrkande utlåtande, som utskottet här afgifvit. Det är alldeles gifvet, att om den, som på afdelningen i utskottet har biträdt ett sådant utlåtande, för att derigenom vinna bifall åt ett större antal viktigare frågor, sedan i kammaren icke vidblifver sin åsigt, han icke heller kan begära, att de, som medgifvit hvad han yrkat, skola vidhålla sin, och därför hoppas jag, att kammaren icke skall finna det egendomligt, om jag å min sida anhåller om bifall till utskottets förslag.

Anslag till
en ordinarie
professur i
statskunskap
och geografi
vid universi-
tetet i Lund.

(Forts.)

Herr Casparsson: Frågan om inrättande af en professur i statskunskap vid Lunds universitet är 19 år gammal. Den förekom första gången år 1870, och då var frågan *blott* om inrättande af professur i statskunskap. Sedermera vid adjunktinstitutionens ombildning år 1877, då adjunkten i historia indrogs, inrättades en extra ordinarie professur i historia och statskunskap. Derefter väcktes år 1885 fråga om upprättande af en professur i statskunskap och geografi — der hafva vi således *statskunskap* i främsta rummet — och samma anhållan förnyades hos Kongl. Maj:t år 1888. Men när denna fråga *nu* behandlades, har herr departementschefen ansett, att geografi skulle stå i främsta rummet, och han betonar detta på ett mycket accentueradt sätt, i det han säger, att »sedan denna vetenskap — nemligen geografin — numera vunnit en storartad utveckling, borde man i första rummet sörja för, att geografin blefve vederbörligen tillgodosedd vid lärarebildningen, hvilket åter icke låte sig göra med mindre än att erhålla en särskild målsman vid universitetet», och anser herr departementschefen därför »att geografin vid den ifrågasatta professuren borde sättas främst». När statsutskottet således såg, att det var en icke så obetydlig skilnad i uppfattningen mellan konsistoriet och departementschefen, och utskottet icke ansett det tillkomma sig att i en rent vetenskaplig undervisningsfråga vara skiljedomare mellan dessa båda myndigheter, så fans ingen annan utväg, för att icke gifva den ena eller andra parten rätt, än att afstyra hela förslaget, och det så mycket hellre som man tyckte sig finna att frågan icke var fullt mogen.

Efter den förklaring, som nu afgifvits från statsrådsbanken, att den förändring, som af herr Alin blifvit föreslagen, kan accepteras, kan deremot kammaren med fullt skäl blifva skiljedomare i frågan, och från den synpunkten har jag, för min del, ingenting att invända emot ett bifall till det framställda förslaget.

Jag har endast velat afgifva denna förklaring, hvarför statsutskottet ansett sig icke kunna tillstyrka den kongl. propositionen. För egen del har jag icke något yrkande att göra.

Grefve Strömfelt: Jag hade icke tänkt uppträda i denna fråga, men i följd af den vändning diskussionen tagit, anser äfven jag mig böra yttra några ord till frågans belysning och utredning.

För min del tror jag icke, att det gör så alldeles detsamma hvad den ifrågavarande nya professuren kommer att kallas, d. v. s. om man sätter geografi eller statskunskap först. Det förekom nemligen mig, som om herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt anförande yttrade, att det icke kan hjälpas att den ena vetenskapen möjligen skall, såsom orden föllo, »till någon grad undanskjuta den andra», ehuru han önskade att så icke skulle ske. Jag är af samma öfvertygelse som han att, när dessa båda skola förenas, den ena måste något undanskjutas för den andra, och då är det viktigt att för sig få klart hvilken bör ställas främst. Att man nu i Lund vill hafva en geografisk professur inrättad, det hafva vi alla hört. Men hvarom är frågan? Jo, vid Upsala universitet fins bland professurer inom den historiska vetenskapsgrenen en i statskunskap.

Den innehafves af herr Alin, och hans åsigt i denna fråga bör således hafva ett ganska stort vitsord. I Lund fins också en professor för historia och statskunskap. Nu vill man inrätta en ny för geografi och öfverflytta statskunskapen till denna geografiska professur. Men, mine herrar, vid universiteten ingår statskunskapen i fyra akademiska examina, nemligen, om jag mins rätt, i filosofie kandidatexamen, i filosofie licentiatexamen, i juridicofilosofie kandidatexamen och i preliminärexamen till rättegångsverken. I ingen akademisk examen ingår deremot geografi. Detta bör man noga bemärka. Kan det vid sådant förhållande vara skäl att, när man vill flytta ett läroämne, som ingår i fyra akademiska examina, och sammanbinda det med ett annat, som icke ingår i någon enda examen, då gifva det en sådan plats i den nya professuren, som tydligen innebär, att det mer eller mindre blefve en bisak?

Jag var, när jag kom hit i dag, bestämd för att rösta emot Kongl. Maj:ts förslag af skäl, som jag här anfört. Men nu skall jag gerna förena mig och rösta med de herrar, som yrkat att Kongl. Maj:ts förslag måtte varda antaget med den förändring, som herr Alin gjort, nemligen att det blir en professur i statskunskap och geografi, och jag hoppas, att det också måtte blifva kammarens beslut, ty frågan är ganska vigtig. Om t. ex. professuren nu skulle kallas geografi och statskunskap, så är det min fullkomliga öfvertygelse att man vid den första tillsättning, som skall ske, och då tillika tillsättning af extra ordinarie professuren i historia vid samma universitet står för dörren, ty den platsen är ock ledig, måste till den förra välja en person, som hufvudsakligen har kunskap i geografi, och då lemnar jag derhän, huru undervisningen i statskunskap vid universitetet skall blifva tillgodosedd.

Jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, som herr Alin har föreslagit.

Herr Forssell: Jag kunde gerna afstå från ordet, ty jag har egentligen endast att upprepa de skäl, som af föregående talare framstälts. Jag tillåter mig blott fästa uppmärksamheten derpå att, om också geografin är ett ämne, som i senare tid vunnit kraftig utveckling och framträd med anspråk på att vara en vetenskap för sig, så kan detsamma sägas om många andra vetenskaper, hvilka förut icke varit tillgodosedda med professorer vid våra universitet. Men likasom, i fall man ville öfverlemnna undervisningen i sanskrit åt professorn i latinska språket, det väl icke vore skäl att kalla dennes lärarebefattning för en professur »i sanskrit och latin», likaså synes det mig högst oegentligt att stifta en professur, der man sätter geografin, den nya vetenskapen, hvilken icke ingår i någon akademisk examen, framför statskunskapen, hvilken, såsom här är anmärkt, för en mängd af dessa examina är oundgängligen nödvändig. Jag instämmer derför med herr Alins yrkande, att den nya professuren måtte kallas för professur »i statskunskap och geografi», och jag lägger kammaren på hjertat, att behovet inom Lunds akademi af en sådan profession är alltför stort för att man skulle hafva rätt att undanskjuta detsamma endast af det skälet, att herr statsrådet och chefen

Anslag till
en ordinarie
professur i
statskunskap
och geografi
vid universi-
tetet i Lund.
(Forts.)

Anslag till för ecklesiastikdepartementet och Lunds konsistorium varit af olika en ordinarie äsigter om professurens benämning, helst som det nu visat sig, att professor i departementschefen nu till sist med nöje accepterar konsistoriets för statskunskap slag och hellre emottager en professor i statskunskap och geografi och geografi än ett afslag från Riksdagens sida å hela framställningen. vid universitetet i Lund. Jag yrkar bifall till herr Alins förslag.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande moment endast yrkats, af herr *Alin*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, att för upprättande af en ordinarie professor i statskunskap och geografi vid universitetet i Lund beviljades ett ordinarie anslag af 6,000 kronor, deraf 4,500 kronor såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets i momentet gjorda hemställan och sedan på godkännande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

9—16 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

17 punkten.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.*

Friherre af Ugglas: Oaktadt statsutskottets afstyrkande, tillåter jag mig likväl att i denna punkt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Vid förra riksdagen inlemnades af herr Adelsköld en motion om ett anslag af 15,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Härpå svarade då statsutskottet, »att profning af skolfrågan i dess helhet antagligen inom kort förestode», och att det vid sådant förhållande icke vore skäl att nu lemna ett sådant anslag.

Vid denna riksdag har Kongl. Maj:tt med en, enligt mitt förmenande, öfverbevisande motivering framställt enahanda förslag. Nu svarar utskottet, att den stora läroverksfrågan torde stå nära sitt afgörande — den skulle således hafva ryckt närmare — och af detta skäl afstyrker utskottet samma förslag. För min del kan jag icke inse sambandet emellan läroverksfrågan i allmänhet och det ifrågavarande anslaget. Hurudan den nya organisationen af våra läroverk än blir, är det naturligt och klart att skolfrågan alltid kommer att vara föremål för nya försök och rön, och det måste då vara en fördel att kunna på de enskilda läroverken pröfva nya förslag till ordnande af

vår skolundervisning. Jag skall i denna fråga icke så mycket fästa mig vid de tvenne skolor, hvilkas ansökningar föranledt Kongl. Maj:t att framställa förevarande förslag, ehuru jag väl må erkänna, att dessa båda skolor synas mig just på grund af de försök, som der på ett framstående sätt anstalts, vara väl förtjenta af något understöd. Hvad särskildt angår f. d. Beskowska skolan, så vet man, att den sökt ersätta en brist, som förefinnes i öfriga skolor, nemligen införande af realundervisning i de högsta klasserna. I den andra, den Palmgrenska skolan, har man sökt tillämpa åtskilligt, hvarom mycket talats, såsom t. ex. valfrihet i afseende på läsåmnena, samundervisning mellan gossar och flickor m. m., och denna skola har nu erhållit dimissionsrätt.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

Vid dessa förhållanden och då det synes mig vara af vigt att Kongl. Maj:t har medel tillgängliga att understödja enskilda skolor, hvilka söka att bryta nya vägar med afseende på dessa stora och viktiga frågor, så kan jag icke finna annat, än att det är skäl att Riksdagen ställer det begärda anslaget till Kongl. Maj:ts förfogande.

Utskottet har, såvidt jag kunnat finna, icke heller varit ovänligt stämtd mot sjelfva saken, ehuru det trott sig kunna undanskjuta den på grund af läroverksfrågans snara afgörande. Men då jag icke kan finna något sammanhang mellan dessa frågor, anhåller jag att kammaren behagade med afslag å utskottets hemställda bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Wieselgren: Herr grefve och talman, mine herrar! Här är visserligen endast fråga om ett litet anslag men på samma gång äfven om en stor princip — en princip af sådan vigt och betydelse, att jag för min del verkligen icke kan neka, att statsutskottet har gjort rätt, då det ställt denna lilla anslagsfråga i en viss relation till den stora läroverksreformen. Ty jag ber få erinra, att beslutet i denna punkt skall visa, huruvida man anser lämpligt att alltjemt fortgå på den väg, som allt mer och mer åsyftar att monopolisera den högre undervisningen, eller huruvida man funnit sig böra hejda utvecklingen i denna riktning och hellre föra in densamma på en annan väg.

Nästa punkt i detta betänkande torde kanske vara ett slags »emento» till kammaren att icke alltför lätt gå den nu föredragna punkten förbi.

Det är alldeles klart, att med staten såsom undervisningsgifvare kan den enskilde skolföreståndaren icke konkurrera. Om staten fullföljer principen, att i sin hand samla hela antalet af de läroverk, i hvilka förberedelsen för den högre bildningen inom landet förvärfvas, skall deraf följa, att de enskilda läroverken förr eller senare måste »bita i gräset.» Men skulle detta verkligen vara nyttigt? För min del är jag öfvertygad om, att en större skada skulle man icke kunna tillfoga elementarundervisningen, än om man så tillvägaginge. Den individuella begåfningen har å alla fält sin stora betydelse, och jag vågar påstå, att den har det icke minst på undervisningsväsendets område.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.*
(Forts.)

De krafter, som i känsla af sin för särskildt denna verksamhet egnade begåfning slå sig på undervisningsväsendet, kunna säkerligen i de flesta fall anses lämpa sig bättre för sagda verksamhet än de många, som kasta sig på densamma, därför att det är en tjänstemannaväg, på hvilken man temligen lätt kan komma in och på hvilken man temligen lätt kan stanna kvar. Men med de förres intresse förlikar sig icke ett statens undervisningsmonopol, lika litet som ett välförstådt samhällsintresse gör det.

Jag skall såsom den föregående talaren gerna förklara, att jag icke vill tala för det ena eller andra af de i den kongl. propositionen omnämnda enskilda läroverken; men deremot vill jag lägga kammaren på hjertat att icke genom sitt uttalande i denna punkt slå i hjel en princip, som sannerligen är värd ett bättre öde. Denna princip är, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet närmare utvecklade, verkligen alltför vigtig, för att man icke bör med den största noggrannhet pröfva densamma; min pröfning deraf har utfallit så, att jag är fullt beredd att rösta bifall till det förevarande förslaget, utan afseende på huruvida det blir just de två undervisningsanstalter, hvilka här omnämnts, eller andra dylika, som komma i åtnjutande af det understöd, hvartill Kongl. Maj:t nu begär medel.

Jag skall icke vidlyftigare uttala mig i saken, då jag ju har förhoppning, att flere skola yttra sig i den än jag, utan inskränker jag mig till att nu yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Casparsson: Det finnes tvenne områden, som jag under min parlamentariska bana aldrig vågat beträda. Det ena är skolfrågan, och det andra är bränvinslagstiftningen. När jag beträffande den förra frågan nu gör ett undantag från regeln, sker det af den orsaken, att det förslag, som Kongl. Maj:t här framställt, synes mig särdeles tilltalande, och emedan jag tycker, att det icke i statsutskottet vunnit det erkännande, som det förtjänat.

Jag kan icke anse riktigt, att staten monopoliserar undervisningen, men så sker, när staten ställer så till, att konkurrens icke kan ega rum. Följden häraf har också blifvit den, att utgifterna hota att växa oss öfver hufvudet, men detta är icke det betänkligaste, utan det är, att det uppväxande släktet skall stöpas i en form, och fara är, att det kommer att stelna i formen. I naturens rike råder dock den största mångfald, ett blad är icke lika det andra, en sten icke lika den andra, men på undervisningens område skola alla stöpas i en form; allt skall vara fullkomligt uniformt. Man klagar — och med skäl — nu för tiden öfver, att *karakterer* blifva allt mer och mer sällsynta. Jag frågar: har icke undervisningen del deri? De individuella anlagen få icke den utveckling, som de behöfva. Den ledande grundtanken i det nuvarande systemet är att *centralisera* undervisningen, och pyramidens högsta topp är chefen för ecklesiastikdepartementet, som i sin hand sammanhåller alla de olika trådarna. Elementarläroverken beherskar han genom en här af aflönade tjänstemän, censorer o. s. v.; folkskolorna genom folkskoleinspektörer, som tillse, att allting sker regelrätt, reglementerat och uniformt. Den

nuvarande chefen för ecklesiastikdepartementet har nu sökt bryta med denna uppfattning — för min del får jag säga, att jag anser det vara ett glädjande tidens tecken — och skaffa utrymme äfven åt de enskilda skolorna. Jag tror, att de enskilda skolorna hafva spelat en icke oviktig rol i vårt undervisningsväsende. Jag skall bedja att få erinra om en skola, af hvilken jag har personlig erfarenhet. Det var den Hillska skolan vid Barnängen, som inrättades för 59 år sedan. Initiativet till skolans inrättande togs af åtskilliga ledande män inom den dåvarande oppositionen på riddarhuset. Man påstod derför, att denna skola afsåg att uppfostra rabulister, och deraf fick den strax den officiella meningen emot sig. De första 5 à 6 åren var den underkastad organisativa försök, hade att kämpa mot organisativa svårigheter och — sägom det rent ut — organisativa misstag. De sista åren voro en fortsatt ekonomisk dödskamp. Det var således blott en 7 à 8 år, som denna skola kunde verka med full kraft och friskhet. Men ser man efter, hvilket resultat denna skola frambringat, så finner man inom statslivets alla områden under de senaste decennierna f. d. elever från denna skola, inom Konungens statsråd och högsta domstolen, inom representationens båda kamrar, inom arméns och flottans högre och högsta grader — för att nu icke tala om simpla kaptener och löjtnanter. Inom det kommunala lifvet, inom näringarne, handel och sjöfart, bergsbruk och jordbruk, öfver allt hafva f. d. elever från denna skola intagit en mer eller mindre framstående plats, och inom de sköna konsterna finnas flere bland denna skolas alumner, som under de sista decennierna spridt glans öfver det svenska namnet. Och hela denna utveckling har icke kostat staten ett enda öre. Det enda, som skolan begärde af staten, var, att lärarne skulle ega rättighet till tjeusteårsberäkning; men det mötte ett blekladt nej.

En annan enskild skola, hvarom jag sjelf icke har någon närmare kännedom, men som blifvit på det bästa vitsordad, var den vid Ryssbylund. Den begärde vid 1867 års riksdag för upprätthållande af sin verksamhet det lilla beskedliga anslaget af 4,000 kronor. Omöjligt, sade statsutskottet, och skolan måste gå öfver ända.

Här är nu närmast fråga om understöd åt tvenne skolor, den Palmgrenska och den f. d. Beskowska. Omöjligt, säger statsutskottet. Såvidt jag kunnat inhemta af skolornas räkenskaper, kunna dessa skolor icke länge fortsätta med sin verksamhet, om de icke få understöd. Föreståndarne för dessa skolor få tillskjuta af egna medel för fyllande af den brist, som under de sista åren uppstått. Den nytta och det gagn, som skulle kunna tillföras det allmänna genom den erfarenhet, som kunde inhemtas från dessa enskilda skolor, skulle således gå alldeles förlorade. Jag erkänner fullkomligt vigten och betydelsen af de allmänna läroverken, men jag tror icke, att det skulle skada, om man öppnade några dörrar och fönster, så att konkurrensens friska vind finge spela in i de officiella bleksotslasaretten, och då Kongl. Maj:ts förslag går i den riktningen, ber jag att på det varmaste få instämma i detsamma och på den grund yrka afslag å utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

Herr Boström, Filip: Då jag inom statsutskottet yrkat afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, kommer det sig icke deraf, att jag icke anser, det ändamålet med detta anslag är synnerligen behjertansvärdt. Jag vet nemligen, att den så kallade f. d. Beskowska skolan enligt censorernas utsago utsläppa de mest mogna elever som något läroverk i Sverige, och att denna skola således står ofantligt högt i dessa censorers åsigt.

Hvad den Palmgrenska skolan beträffar, har den slagit in på en ny väg. Den har föreskrifvit valfrihet i ämnen, hvarigenom lärjungarne kunna utveckla sig, hvar och en i de ämnen, för hvilka han har fallenhet. Den har försökt samundervisning för gossar och flickor och slutligen har den infört obligatorisk slöjdundervisning. Jag tror således, att det syfte, som detta läroverk satt till sitt mål, är synnerligen behjertansvärdt, men jag tror å andra sidan, att de anslag, som staten för närvarande beviljar till de allmänna läroverken, äro synnerligen stora och större än den nytta, som dessa anslag medföra. Så länge det nemligen finnes en massa allmänna läroverk så svagt besatta, som nu är förhållandet, tror jag icke, att man af de stora kostnader, som dessa för närvarande kräfva, har det gagn, som man deraf borde kunna fordra. Jag tror därför, att det vore af synnerligen stor vigt, att läroverksfrågan, som nu riksdag efter riksdag stått på dagordningen, fortast möjligt komme under behandling; och på samma gång det blefve fallet, är jag öfvertygad, att förslag skulle framställas om indragning af åtskilliga af dessa läroverk. På samma gång en sådan indragning kommer till stånd, är jag öfvertygad, att man skulle finna lämpligt att bevilja särskilda anslag till de enskilda läroverk, som nu äro i fråga. Såsom frågan nu står, tillåter jag mig yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr vice talmannen: Då äfven jag reserverat mig mot statsutskottets utlåtande i denna punkt, anhåller jag att med några få ord få påminna derom.

Enligt min uppfattning är det ett högst väsentligt komplement till den offentliga undervisningen, som fylles genom de enskilda skolorna, och säkert är, att det vid en mera omfattande reglering af elementarläroverken kommer att visa sig i hög grad behöfligt att understödja de enskilda läroverken för att kunna åstadkomma den vexling, som är nödvändig vid undervisningen, och icke allenast därför, utan äfven för att minska tilloppet vid statens skolor. Jag kan icke heller se något skäl att undanskjuta denna fråga, därför att Kongl. Maj:ts proposition i läroverksfrågan är att förvänta, då från Kongl. Maj:t utgått denna proposition och således detta visar, att Kongl. Maj:t anser, att båda dessa frågor icke hafva något oskiljaktigt sammanhang, och att den ena icke förskjuter den andra.

Jag anhåller om bifall till den kongl. propositionen.

Herr Kajerdt: Då meningarne under de senare åren varit i hög grad motsatta och stridiga angående de allmänna läroverkens organisation och den undervisning, som de böra meddela, kommer säkerligen, enligt mitt förmenande, den af statsutskottet uttalade förhopp-

ningen, att läroverksfrågan snart skall blifva på ett tillfredsställande sätt löst, hvarefter de åtgärder, som nu äro i fråga, lämpligen borde kunna vidtagas, att blifva illusorisk, alldenstund ingen, som gifvit akt på tidens tecken, lär kunna tro eller hoppas, att allmän belåtenhet skall liksom en »deus ex machina» inträda efter en ny organisation af våra skolor, utan komma helt visst de motsatta yrkandena att blifva lika högljudda, lika enträgna, hädanefter som hittills. Såsom hvar och en inser, måste det erfordras en lång tid för att vinna någon stadgad erfarenhet af de frukter, som af ett mer eller mindre riktigt skolsystem utveckla sig, hvarför jag anser det vara hög tid att så snart som möjligt och i så vidsträckt mån, som kan med god ordning förenas, söka tillmötesgå den frihet, som kan ega rum endast eller åtminstone hufvudsakligast vid de på privat grund stiftade läroverken, af hvilka nu ett fåtal finnes, och om hvilka det tyvärr icke torde vara hopp. att de skola mycket ökas i vårt fattiga land, i synnerhet som antalet af de offentliga läroverken är enligt min mening nästan för stort. Det är lagstiftningen för 30 år sedan, som har på sitt ansvar den märkvärdiga åtgärden att på mindre än 5 år föröka antalet af de högre allmänna läroverken från 15 till öfver 30.

Hvad beträffar den ofta omtalade öfveransträngningen vid våra läroverk, hvad är den väl annat än följderna af de i alla fall fruktlösa försöken att förmedla de tvenne konträra åsigtterna, af hvilka den ena går i modern realistisk riktning, under det den andra vill fasthålla vid den gamla klassiska bildningen?

Så försökte man att dela elementarläroverken i latinläroverk och realläroverk, men vi veta, hvad följderna deraf blef, nemligen att hvar-enda målsman vid Riksdagen för den ort, der ett realläroverk fans, inkom med ansökan att få detsamma förvandladt till latinläroverk. Måne detta skedde af pedagogiska skäl? Nej, det var nog med afseende fästadt på den studentexamen, som utgör vilkoret för vinnande af inträde på embetsmannabanan, och således helt och hållet en fråga om framtida utkomst.

Jag ber att få erinra om, att det fans en tid, då Sverige, från att hafva haft 5 till 7 realläroverk, endast hade ett enda kvar, och det var det läroverk, vid hvilket jag har äran att vara rektor. Denna sorgliga ensamhet blef dock icke långvarig, ty sedan hafva i de större städerna nya realläroverk inrättats och blifvit talrikt besökta. Emellertid, såsom jag förut nämnt, stå dessa motsatser säkerligen i denna stund lika skarpt mot hvarandra, som de stått från skolfrågans första behandling i våra dagar, och för min del kan jag icke se någon lyckligare väg till lösning af denna stridsfråga än den, som består i underlättandet af enskilda läroverks uppkomst. Följaktligen förenar jag mig på det varmaste med dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, på det man må derigenom kunna i sinom tid vinna den erfarenhet, som visar sitt resultat icke i och med studentexamen, icke ens i och med embetsexamen; nej, den visar sina frukter först under den mognade mannaåldern.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till den kongl. propositionen.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

*Understöd
åt enskilda
läroverk.*
(Forts.)

Herr Forssell: Herr grefve och talman, mine herrar! Det var icke länge sedan, som hos målsmännen för elementarundervisningen temligen allmänt rådde den föreställningen, att dessa läroverks välfärd och sunda utveckling väsentligen berodde derpå, att denna undervisning var monopoliserad i statens hand, och att hvarje enskild verksamhet å detta område var af ondo. Det gifves visserligen ännu icke så få målsmän för elementarundervisningen, som hysa samma uppfattning, och det förbättrar icke saken, att de dela sig i 2:ne grupper, af hvilka den ena anser, att allting är såsom det bör vara, den andra åter mycket gerna vill hafva qvar statens uteslutande magt öfver elementarläroverken, men endast under förutsättning och i syfte att det gamla undervisningssystemet tillintetgöres och att i dess ställe sättes ett alldeles nytt och hittills opröfvadt system. Derför har jag för min del med så mycket större tillfredsställelse helsat en förändring i dessa opinioner, som efter min personliga öfvertygelse den tid kan komma, då enda räddningen i vårt land, åtminstone för den s. k. *lärda* skolbildningen, just varder den enskilda undervisningen, understödd med statsmedel.

Jag behöfver icke något vidlyftigare utveckla denna åsigt, emedan statsutskottet numera sjelft är af den öfvertygelsen, att staten bör träda emellan med sin hjälp för upprätthållande af den enskilda undervisningen. Statsutskottet har mycket riktigt sagt »att för utvecklingen af ett lands undervisningsväsen försök på olika håll måste göras med tillämpning af de pedagogiska idéer, som alltjemt framstå med yrkande att blifva förverkligade och med löfte om en snabb och säker förbättring af uppfostran och undervisning, samt att experimenterandet i detta afseende helst bör, under medverkan från statens sida, ske genom den enskilda företagsamheten.»

Vidare har statsutskottet sagt, »att det äfven ur rent ekonomisk synpunkt kunde blifva en vinst för staten, om den genom ett jemförelsevis mindre bidrag kunde upprätthålla talrikt besökta privata läroverk.» Men från dessa goda och rigtiga premisser har statsutskottet kommit till den konklusionen, att Kongl. Maj:ts proposition bör afslås och detta, synes mig, på grunder, som icke äro i ringaste mån hållbara. Först och främst har statsutskottet sagt, att vi skola afslå propositionen, »derför att den stora läroverksfrågan nu torde stå nära sitt afgörande.» Men för det löfte, som statsutskottet här gifvit, är statsutskottet icke vederhäftigt. Statsutskottet känner icke, när denna fråga kommer att från Kongl. Maj:ts sida hänskjutas till Riksdagens afgörande; men utskottet känner utan tvifvel, att det i denna fråga kräfves en samverkan mellan flera mycket skiljaktiga och oförenliga element inom sjelfva Riksdagen, för att ett afgörande skall varda möjligt. Enligt min öfvertygelse äro åsigtterna i frågan ännu alltför mycket stridiga, för att man skulle kunna med tillförsigt hoppas en lösning inom den närmaste framtiden.

Derefter säger utskottet, »att man icke bör anvisa medel åt enskilda läroverk, förrän det visat sig, i hvilken utsträckning indragning af nu befintliga statens läroverk kommer att ega rum»; men, så vidt jag kan se, har den ifrågasatta indragningen af allmänna läroverk föga att skaffa med behöfvat af nu ifrågavarande enskilda läroverk.

Ett faktum är, att, äfven om det nuvarande antalet af statens läroverk skulle helt och hållet och oförändradt bibehållas, råder likväl ett bestämdt behof af enskilda läroverk. Det har erfarenheten visat. De två enskilda läroverk, som här äro i fråga, upptaga tillsammans ett ganska stort antal lärjungar, hvilka, om dessa läroverk icke funnes, skulle belasta statens förut alltför mycket befolkade läroanstalter. Jag vågar därför hemställa, att kammaren måtte förena sig med reservanterna och bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.*

(Forts.)

Herr Adelsköld: Under diskussionen i förevarande fråga har visserligen icke mer än en enda mening gjort sig gällande, nemligen att Kongl. Maj:ts i ämnet afåtna proposition bör bifallas, men jag skall dock bedja att för ett ögonblick få upptaga Kammarens tid.

Uti det yttrande, statsutskottet afgifvit angående det af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 15,000 kronor såsom understöd åt enskilda läroverk, har statsutskottet behagat såsom motiv för afslag anföra, att, som en af mig förlidet år väckt motion af samma innehåll som Kongl. Maj:ts proposition blifvit af utskottet afstyrkt, och utskottets afstyrkande utlåtande af båda kamrarne godkändt, så borde på grund här af, äfven Kongl. Maj:ts förevarande proposition afslås. Då mitt namn sålunda vederfarits den äran att af utskottet blifva nämndt och åberopadt, vill jag erinra om att min motion, syftande till samma mål, som föreliggande nådiga proposition, utgick derpå, att 15,000 kronor skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, att användas till praktiska försöks anställande, vid något eller några privata läroverk, för att på dessa försök och den erfarenhet som dervid vunnits grunda den omorganisation af allmänna läroverken, som af de flesta anses nödvändig, under det att Kongl. Maj:ts nu afgifna af statsutskottet afstyrkta proposition innehåller begäran om *samma* anslagsbelopp, att användas för *samma* ändamål vid tvenne namngifna privata läroverk, den Palmgrenska och den Bekowska skolan. Och anledningen till min vid förra riksdagen afgifna motion var ett uttalande af svenska lärare-sällskapet, en korporation, som måste tillerkännas ganska stor kompetens, då det gäller att bedöma undervisningsfrågor. Nämnda sällskap hade i fråga om, huru undervisningsväsendet borde ordnas, slutligen kommit till den åsigt, att då man hittills på teoretisk väg sökt lösa frågan och bestämma de förändringar som vidtagits, och detta hade ledt till ett ständigt experimenterande, hvilket, som herrarne torde känna, nästan alltid visat sig mer eller mindre misslyckadt, så ansåg lärare-sällskapet, att elementarundervisningens framtida ordnande icke borde afgöras på »teoretisk», utan på »erfarenhetens» väg. Uti ett cirkulär, som sällskapets styrelse för ett par år sedan utsände till de olika läroverken för att inhemta medlemmarnes åsigt i frågan, heter det: »med sådant för ögonen kommer man till den öfvertygelsen, att en annan väg måste beträdas, nemligen erfarenhetens.» »För sådant ändamål», säges vidare, »kan ifrågasättas, antingen att helt och hållet nya läroverk inrättas för försöks anställande, eller att några af de nuvarande statsläroverken omdanas till sådana undervisningsanstalter, eller ändtligen att enskilda läroverk af nämnda slag anordnas med kraftigt understöd af statsmedel.» Af dessa förslag har det första

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

icke vunnit något bifall inom de särskilda lärareföreningarne. Det har framhållits, dels att anspråk svårigen kunna ställas på staten om upprättande af nya försöksläroverk, och att utsigten att få anslag beviljade för detta ändamål vore ringa, dels ock att lämpligheten af sådana skolors inrättande med fast anställd lärarepersonal starkt kan sättas i fråga. Deremot hafva af 28 lärareföreningar ej mindre än 26 förklarar sig vilja förorda förslagets båda senare alternativ samt såsom sin åsigt bland annat uttalat, »att staten borde genom kraftigt understöd befrämja uppkomsten af enskilda försöksläroverk.» Det var med anledning af detta märkliga uttalande af de mest kompetenta domare, jag ansåg mig böra väcka den motion, som Kongl. Maj:t nu i något förändrad form upptagit och framlagt för Riksdagen, utgående på anställande af praktiska undervisningsförsök, för att på dessa grunda de förslag, som borde utarbetas i och för elementarläroverkens omorganisation. Att frågan är af stor vikt framgår af det allmänt rådande missnöjet med elementarundervisningen och dess resultat, så som den nu är ordnad, hvilket icke kan sägas vara sådant som man kunde hafva rätt att vänta med de stora anslag som Riksdagen för närvarande beviljar. Såsom herrarne känna hafva dessa anslag på de sista 20 åren mångdubblats och utgjorde vid 1887 års riksdag ej mindre än 3,250,000 kronor. Det är således det ändamålsenliga användandet af icke obetydliga belopp, som frågan gäller, men ännu viktigare är att, såsom jag tog mig friheten att nämna, resultatet af undervisningen icke är tillfredsställande. Såsom förut är anfördt afser den kongl. propositionen närmast att understödja två namngifna privata läroverk, det Beskowska och det Palmgrenska, så att dessa framstående läroverk, arbetande på olika principer, skulle kunna utvecklas till större fullkomlighet, och erfarenhet sålunda vinnas om företrädena i de olika undervisningssystem, som nu tillämpas här i Sverige, och då den utmärkta Bekowska skolan torde vara mera bekant, skall jag bedja att i hvad jag vidare har att säga få i första rummet hålla mig till den Palmgrenska, emedan jag för min del anser denna skola såsom en norm för framtidens skolor.

Hvar och en som fördomsfritt studerat läroverksfrågan, sådan den gestaltat sig under senare tid, har utan tvifvel i likhet med mig funnit att undervisningen vid statens läroverk allt mer och mer tenderar att stöpa allt i samma form, och det ser nästan ut, som om lärjungarne mera vore till för skolans skull, än skolan för lärjungarnes. Herr Palmgren har vid organisationen af sin skola gått en annan väg och derinom infört valfrihet bland de ämnen, hvaruti undervisning meddelas. Så t. ex. får den, som ämnar blifva köpman, företrädesvis sätta sig in i de ämnen, som närmast beröra hans tillkommande lefnadsyrke, och för att denna anordning icke må varda hinderlig för öfrige lärjungar i klassen, som icke följa med undervisning i dessa ämnen, utan ämna gå andra vägar, upptagas lediga undervisningstimmar med slöjdarbeten. På detta sätt har rektor Palmgren fått till stånd ett läroverk med fullkomlig valfrihet i undervisningen, ordnad på det praktiska sätt att hvar och en kan utbildas till just det yrke han ämnar välja, utan att detta verkar störande för de andra eleverna, emedan som sagdt lediga timmar kunna användas till slöjd- och

liknande arbeten. En annan fördel med detta läroverk är samundervisningen, hvaraf visat sig, att de befarade olägenheterna af gossars och flickors gemensamhet i skolorna äro ogrundade. Palmgrens skola har förut haft ett statsunderstöd, hvilket utgått till belopp af 5,000 kronor under åren 1883—86 samt med 3,000 kronor under åren 1887—88, och nu vore meningen att detta arslag skulle höjas till 8,000 kronor. Skolan började sin verksamhet 1876 i Brunkebergs hotell, har sedan ett par gånger på grund af ökad antal inträdessökande måst byta om lokal, och har nu sedan hösten 1886 åter sin verksamhet i Brunkebergs hotell, der en hel mängd stora och präktiga salar af henne äro upptagna. Läroverket innesluter trenne afdelningar: arbetsafdelningen, der endast kroppsligt arbete förekommer, vidare en afdelning, der jemte undervisning i kroppsligt arbete meddelas qvinliga och manliga lärjungar allmän bildning, och denna afdelning omfattar en småskola samt en elementarskola; härtill kommer ytterligare ett seminarium för utbildande af slöjdlärare och slöjdlärarinnor. I medeltal sysselsättas dagligen 200 lärjungar med slöjd- och handarbete; från det i förening med skolan stående seminariet har sedan dess öppnande 1880 utgått ett antal af 700 lärare och lärarinnor i slöjd. Jag vill icke trötta herrarne med vidare utdrag af denna intressanta berättelse som af skolans nuvarande föreståndare utgifvits. Antalet lärjungar, vill jag dock nämna, är 200—230, hvaraf hälften gossar och hälften flickor. Detta läroverk har, såsom jag tagit mig friheten nämna, haft statsunderstöd och derigenom lyckats draga sig fram, men stora pretentioner både i afseende å lokaler och materiel samt lärarekrafter göra att omkostnaderna blifva betydliga, och säkert är, att om statsanslaget indrages, stor fara förefinnes för skolans existens. Statsutskottet har genom sitt yttrande i frågan erkänt det principielt rigtiga i hvad chefen för ekklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet anført, att försök på olika håll måste göras med tillämpning af de olika pedagogiska åsigterna, och att detta för utvecklingen af vårt lands undervisningsväsende vore nyttigt. Då nu vidare tillfälle erbjuder sig, att med en ytterst ringa kostnad för staten åstadkomma värdefulla erfarenhetsrön från dessa skolor, som utvecklat sig i mot våra elementarläroverk egendomliga riktningar, och sannolikt just i sådana, hvilka måste komma att göra sig gällande vid reorganisation af elementarläroverken, om de skola kunna anses tidsenliga, så förefaller det mig verkligen mindre välbetänkt, om Riksdagen vägrade detta lilla anslag och afslog Kongl. Maj:ts framställning. Jag får därför för min del yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till det af Kongl. Maj:t ifrågasatta anslaget till understöd åt enskilda skolor.

*Understöd
åt enskilda
läroverk.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kamraren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt
anslag till
nya lärare-
befattningar
vid de allm.
läroverken
m. m.

18 punkten.

Mom. a.

Herr Gilljam: Såsom herrarne funnit, har herr Kardells motion blifvit af statsutskottet bemött med en hemställan om afslag, och om detta också icke varit särdeles öfverraskande, är det dock något som måste beklagas, ty motionärens framställning är från början till slut fullt befogad. Det är egentligen de extra lärarne, herr Kardells motion afsett att i någon mån hjälpa, ty om också de ordinarie lärarnes ställning icke är någon särdeles lysande, då man i allmänhet nödgas erkänna, att de aflöningsförmåner, som komma dem till godo, med hänsyn till deras arbete och de anspråk, som på dem ställas, icke äro synnerligen fördelaktiga, så är det dock de extra ordinarie lärarne, som i närvarande ögonblick svårast drabbas af den osäkerhet beträffande de allmänna läroverkens blifvande organisation, som sedan många år är rådande. Dessa extra ordinarie lärare, till antalet icke mindre än 254, utgöra 27 procent af landets hela lärarecorps, och i afseende på tjänstgöringen äro de icke på något sätt att jemföra med den extra ordinarie tjänstemannens i andra embetsverk. Denne går upp i embetslokalen och ser efter, om der är något att göra; är detta fallet, då stannar han, men finnes intet att göra, går han sin väg. Den extra ordinarie deremot, som är anställd vid läroverken, har der full tjänstgöring, och hans medverkan är absolut nödvändig för uppehållande af undervisningen, sådan den är föreskrifven. — Den ersättning, som den extra ordinarie läraren härför erhåller, är 1,500 kronor. Om detta vore en öfvergångsaflöning, såsom från början var meningen, vore icke så synnerligen mycket att säga om beloppet, men när för en mängd af ifrågavarande lärarepersonal detta är en aflöning, som kommer dem till godo under en dryg del, ja under den kraftfullaste delen af deras lif, då deras arbete är mest värdefullt för läroverken, då må man säga, att deras ställning i ekonomiskt afseende är nästan beklaglig. Huru är det nemligen nu ställdt med deras befordran? Under det att år 1873—74 en extra ordinarie lärare i medeltal behöfde något mer än 3 terminers tjänstetid, innan han blef ordinarie, har denna tid nu vuxit derhän, att i medeltal 15 terminer erfordras, innan nämnda ställning uppnås. Af de nuvarande extra ordinarie lärarne hafva 67 redan tjänstgjort minst 15 terminer och 30 minst 20 terminer. Den disproportion, som sedan lång tid förefunnits mellan antalet ordinarie lärareplatser och antalet lärare, som för undervisningens uppehållande verkligen kräfves, har på sista åren betydligt stegrats. Anledningen härtill ligger i öppen dag. I stället för att, då de gamle innehafvarne af lärarebeställningar successivt gå undan, dessa platser skulle å nyo förses med ordinarie innehafvare och besättas af de extra ordinarie lärarne, är det nu så ställdt, att i sådana fall den lediga platsen ofta förblifver obesatt; sålunda äro sedan 1881 icke mindre än 30 kollegaplatser vid de små läroverken satta på vakans. Att förhållandena till följd häraf gestaltat sig allt sämre och sämre för de extra ordinarie lärarne, visar sig äfven derutinnan, att befordringsåldern, hvars medeltal förut varit 28 år, nu hunnit växa

till 37 och deröfver. Lefnadsåldern för de extra ordinarie lärarne är i sammanhang härmed synnerlig hög; 127 innehafva en ålder af minst 35 år och 56 en ålder af minst 40 år, för att nu icke tala om några, som äro mycket äldre. Dessa siffror — med flera vill jag icke besvära — torde tillräckligt visa, i hvilket läge de extra ordinarie lärarne vid läroverken nu kommit. De åtgärder, motionären föreslagit för åstadkommande af en lättnad härutinnan, äro i och för sig billiga, för läroverken sjelfva gagneliga och fullt förenliga med hvilken organisation af läroverken som helst. Han har dels föreslagit att på en för hela rikets allmänna läroverk gemensam stat uppföra 9 lektors- och 23 adjunktsbefattningar. Dessa siffror äro direktagna från den Kongl. Maj:ts proposition i läroverksfrågan, som framlades för 1887 års januari-riksdag, men som till följd af Riksdagens upplösning ej hann blifva föremål för kamrarnes behandling. I sista punkten af förevarande motion hemställas, att extra lärare, som tjenstgjort 5 år eller deröfver och är kompetent att vinna ordinarie anställning, åtminstone måtte erhålla en årlig förhöjning i arfvodet af 500 kronor. Jag vill icke mot utskottet yrka på bifall till den första delen af motionärens hemställan, då der är fråga om upprättande af ordinarie tjänster, men jag vågar till kammarens behjertande hemställa, huru vida det icke vore väl värdt kammarens tillmötesgående, att den sista punkten angående ökad arfvode åt extralärarne komme under en närmare pröfning och utredning.

Jag får derfor, herr grefve och talman, anhålla, att utskottets utlåtande i denna punkt måtte till utskottet återförvisas.

Herr Billing: Då jag på grund af det embete, jag innehar, kan anses såsom en naturlig målsman för de lärare, till hvilkas bästa herr Kardells motion blifvit väckt, torde herrarne icke misstyccka, att jag anhåller att få säga några ord till försvar för motionen.

Utskottet har afstyrkt motionen med en hänvisning till den väntade stora läroverksorganisationsfrågans afgörande. Det är ganska mörka utsigter, som genom denna kombination beredas de extra lärarne, ty alla känna vi inom oss sjelfva, huru mycket det vill till för att få ett nytt organisationsförslag rörande de allmänna läroverken antaget. Denna organisation är ingalunda genomförd dermed, att förslag derom framlägges. Dertill kommer, att den af herr Kardell väckta motionen icke på något sätt med nödvändighet sammanhänger med det väntade stora organisationsförslaget, ty huru än detta förslag må komma att se ut, säkert är, att i alla händelser åtskilliga platser vid läroverken, som nu stå obesatta, måste besättas, att åtskilliga nya platser måste tillkomma, och att äfven åtskillige extralärare i alla händelser måste kvarstå såsom behöfliga biträden. Ett viktigt skäl för afslag å herr Kardells förslag förmodar jag hafva varit det, att det framlagts i motion af enskild man, men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att motionen, åtminstone i sin förra del, ursprungligen icke härrör från enskild förslagsställare, utan just innehåller, hvad Kongl. Maj:t i proposition framlade för 1887 års Riksdag. Den är en alldeles ordagrann afskrift af nämnda kongl. förslag, åt hvilket jag, i förbigående sagdt, vill skänka mitt lifliga erkännande.

*Ifrågasatt
anslag till
nya lärare-
befattningar
vid de allm.
läroverken
m. m.
(Forts.)*

Frågan är nu, huru vida hvad herr Kardell föreslagit verkligen bör ske, och på denna fråga tvekar jag icke ett ögonblick att svara: det bör ske; och jag kan här vid lag återopa mig på den pålitligaste auktoritet, nemligen det kongl. förslaget 1887.

För att nu icke upprepa hvad den föregående talaren anført, ber jag få såsom skäl till bifall till förevarande motion säga, att nuvarande ordning är, så vidt jag kan bedöma densamma, för det första skadlig, för det andra obillig och för det tredje obarmhertig. Att den är skadlig för de allmänna läroverken har Kongl. Maj:t i 1887 års proposition med ganska stor kraft framhållit, och jag behöfver icke upprepa hvad densamma här vid lag innehåller; det anföres i den af herr Kardell väckta motionen. Men att nuvarande ordning är obillig, ber jag få påpeka. Man må hafva hvilka tankar som helst om läroverkens framtida organisation, så är det för närvarande ett faktum, att svenska staten åtagit sig den allmänna högre undervisningen. I detta ligger väl med nödvändighet också inneslutet ett åtagande att för de offentliga läroverken anskaffa ett tillräckligt antal lärare. Vidare är det också af Riksdagen medgifvet, att utbekommandet af en viss aflöning är en rättvis fordran å lärarnes vid de allmänna elementarläroverken sida. Men nu föreligga följande fakta: ehuru åtskillige lärare äro nödvändiga för att utföra den af staten åtagna undervisningspligten, tillsättas icke sådane lärare, och oaktadt man sagt, att elementarlärarne böra kunna påräkna en viss aflöning, icke mindre än så och så stor, så fins ett stort antal lärare, som fullständigt sköta en lärares undervisningsskyldighet, men hvilkas arbete köpes för ett billigare pris på den grund, att de äro i behof af att förskaffa sig arbete. Det synes mig, som om detta icke vore en billig anordning.

Slutligen ber jag få anmärka att, såsom det är stäldt, staten är ganska obarmhertig mot en högst aktningvärd lärarecorps. Om herrarne befunnit sig i samma ställning, i hvilken jag ofta i egenskap af eforus varit stäld, skulle herrarne förstå, hvad jag menar, då jag säger, att nuvarande ordning är obarmhertig mot lärarne. När en kollegabefattning förklaras ledig, strömma sökande till från rikets alla trakter, från södra Sverige och uppifrån Norrland, för att aflägga prof. Den långa resan från t. ex. Sveriges sydligaste platser till Vesterås eller från ännu aflägsnare orter afskräcker icke dessa sökande. De komma med goda vitsord från universitetet, med goda betyg om genomgången profårskurs, med en tjenstgöring af 10 à 12 år i skolans tjänst samt med en lefnadsålder af inemot 40 år. De söka platser, som aflönas med ett belopp af 2,000 kronor, och underkasta sig villigt de för profvets afläggande nödvändiga, ganska dryga resekostnaderna. Jag får säga, att det gjort mig innerligt ondt om desse till jemförelsevis hög ålder komne, meriterade män, att de skola på detta sätt förgäfvos söka och förgäfvos aflägga prof för dessa få lediga platser, i synnerhet då deras arbete är alldeles nödvändigt för uppehållande af den undervisningspligt, svenska staten åtagit sig.

Under sådana förhållanden synes det mig hafva varit skäl att bifalla herr Kardells motion. Jag vet icke hvad som är lämpligast och klokast att här yrka. Hufvudsaken för mig har varit att, till

den kraft och verkan det hafva kan, uttala, att det af herr Kardell påpekade behovet är ett behof, som måste med det snaraste tillgodoses. Jag hade för min del snarare varit böjd för en återremiss i syfte att erhålla ett bifall till den första punkten af förevarande motion, icke därför att jag helst skulle önska ett bifall till denna punkt, utan därför att det synes möjligare att få denna punkt beviljad, då den icke innehåller annat än hvad Kongl. Maj:t föreslagit 1887, och således i detta afseende någon ytterligare utredning utom den, som i nämnda proposition föreligger, icke är behöflig. Men då nu en talare yrkat återremiss i annat syfte, och det för mig är hufvudsaken, att något måtte göras, samt att, om icke något af denna Riksdag blir gjordt, åtminstone från Första Kammaren uttalas ett kraftigt ord i det angifna syftet, anhåller jag att få instämma med den föregående talaren i hans yrkande om återremiss.

*Ifrågasatt
anslag till
nya lärare-
befattningar
vid de allm.
läroverken
m. m.
(Forts.)*

Herr vice talmannen: Jag har icke begärt ordet för att tvista med de siste talarne om behovet af de föreslagna nya platserna, eller huru vida en förbättring i de extralärarynes ställning är önskvärd, men för att fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att så omfattande åtgärder, som tillsättande af flera nya platser och löneförhöjningar, så stora som nu föreslagits, icke böra ske utom på grund af kongl. proposition, eller den utredning som innefattas i en sådan. Det må vara godt och väl, att de nya befattningar, som i första rummet af motionären föreslås, sägas vara upptagna uti den till 1887 års Riksdag aflåtna proposition, men i hvilket sammanhang de stå med öfriga hithörande frågor eller med frågan i dess helhet är något som först måste besvaras, innan ett hänvisande till 1887 års proposition kan hafva någon betydelse. För öfrigt är det icke sagdt, att en proposition, som till en blifvande Riksdag kan vardas aflåten, i allt skall blifva öfverensstämmande med den till 1887 års Riksdag afgifna, och följaktligen kan det lätt hända, att denna del af frågan får en annan behandling eller åtminstone kommer i ett annat sammanhang än 1887. Jag har mig icke bekant, att Riksdagen någonsin, åtminstone sedan nya riksdagsordningen tillkom, på grund af enskildt initiativ fattat beslut rörande reglering af löner eller rörande ordnandet på ett eller annat sätt af sådana förhållanden, som nu äro i fråga, och jag kan icke annat än på det högsta afstyrka, att Riksdagen nu skulle inlåta sig på något sådant, utan att jag därför på något sätt vill hafva yttrat mig i sjelfva hufvudsaken.

Jag anhåller således att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Treffenberg: Med anledning af den siste talarens yttrande, att honom veterligt Riksdagen icke tillförene skulle hafva på egen hand företagit någon större lönerreglering, vill jag erinra samme talare derom att vi begge voro ledamöter af den riksdag, som på grund af endast enskild motionärs iniatiativ reglerade samtliga universitetslärares löner, ett precedensfall sålunda af så stor omfattning, att förevarande fråga försvinner till en ren obetydlighet gent emot detsamma.

En föregående talare yttrade att han icke visste, hvilket yrkande

Ifrågasatt anslag till nya lärare-befattningar vid de allm. läroverken m. m. som var »lämpligt och klokt» att i frågan framställa. Jag för min del har detta alldeles klart för mig, helt enkelt emedan det är rätt att yrka återremiss af förevarande punkt i dess helhet, och sålunda i syfte af bifall till båda de i herr Kardells motion framställda förslagen.

(Förts.)

Herr Casparsson: Med anledning af siste talarens anmärkning att ett liknande fall inträffat en gång förut, så medgifver jag att det eger sin rättighet. Detta inträffade, om jag minnes rätt, vid 1875 års riksdag, men dervid är att märka att den lönereglering, som då uppgjordes, måste redan af följande års riksdag göras om, emedan man fann den vara förhastad.

Beträffande den nu föredragna punkten i öfrigt instämmer jag med herr vice talmannen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande moment hemställt och vidare derpå att momentet skulle visas åter till utskottet, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i mom. a) af, 18 punkten i utskottets utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas momentet åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;

Nej—37.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

19—23 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

24 punkten.

Anslag till ett lektorat i husbyggnadskonst vid tekniska högskolan.

Herr vice talmannen: I denna punkt hafva jag och åtskilliga af statsutskottets öfrige ledamöter reserverat oss emot det slut, hvartill

utskottet kommit. Det har nemligen syntts oss som det behof, Kongl. Maj:t i sitt i denna fråga framställda förslag framhållit, skulle vara fullt konstateradt. Att ett så viktigt läroverk som detta, hvilket har att sörja för den högre tekniska undervisningen, skulle behöfva en dylik förstärkning i lärarekrafterna, har redan förut blifvit påpekadt och, då frågan härom sista gången vid riksdagen behandlades, var den också ganska nära att vinna framgång.

*Anslag till
ett lektorat i
husbygg-
nadskonst
vid tekniska
högskolan.
(Forts.)*

Jag tillåter mig på de skäl, som i kongl. maj:ts proposition blifvit framställda, påyrka bifall till propositionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Då jag icke kommit att anmäla mig såsom reservant vid denna punkt, ber jag att nu få nämna, att jag så väl på afdelningen som uti utskottet in pleno röstat för Kongl. Maj:ts förslag i denna fråga, men, mine herrar, då man håller på oafbrutet i 7 ¹/₂ timmar, kan det lätt hända att man glömmer att reservera sig.

Hvad sjelfva saken beträffar hemställer jag, då det finnes så många byggmästare, som icke äro mästare, att Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af ett lektorat i husbyggnadskonst måtte bifallas.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, att Kammaren, med afslag å hvad utskottet i samma punkt hemställt, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets berörda hemställan och vidare på antagande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

25 punkten.

Mom. a).

Friherre af Ugglas: Beträffande de begärda anslagen till denna skola säger utskottet sig hafva af hvad till statsrådsprotokollet derom anförts fått den uppfattning, att samtliga de behof, anslagen afsåge att fylla, skulle vara af den beskaffenhet att desamma, derest skolan skulle kunna på ett fullt ändamålsenligt sätt fylla sin verksamhet, borde tillgodoses.

Oaktadt ett sådant varmt uttalande för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, har utskottet dock vid sitt tillstyrkande af detsamma fäst ett vilkor, hvars befogenhet jag för min del vågar bestrida, ett vilkor, som jag dessutom befarar kommer att helt och hållet omintetgöra de goda afsigter, utskottet genom sitt tillstyrkande lagt i dagen. Jag menar vilkoret att Stockholms stad skall lemna hälften af det belopp, Riksdagen kan komma att anvisa.

För att styrka den uppfattning jag sålunda har, att detta vilkor för anslaget icke är befogadt, tillåter jag mig i kammarens minne återföra några drag ur den tekniska skolans i Stockholm historia.

*Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.*

Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)

Vi veta ju alla, att denna skola från början bildades genom enskilda personers sammanskott och först så småningom utvecklat sig. Den erhöll efter några år af staten ett litet bidrag af 15,000 kronor årligen, och Stockholms stad lemnade medel till förhållande af lokaler för skolan, ända till dess att staden köpte sig fri från detta åtagande genom att till nybyggnad för skolan lemna 160,000 kronor. År 1877 eller 1878, sedan särskilde komiterade utarbetat ett fullständigt förslag, för ordnande af den tekniska skolans verksamhet, erhöll denna skola ett reglemente, hvaraf tydligen framgår att skolan betraktades såsom en statsanstalt, eller en för *hela* riket afsedd bildningsanstalt.

Första § i reglementet innehåller nemligen: »Tekniska skolan i Stockholm, hvars ändamål är att meddela undervisning i de läroämnen, som äro nödvändiga för en på insigt grundad utöfning af de industriella yrkena, och dymedelst befrämja *svenska* näringarnes och konstflitens utveckling och förkofran» etc. —

Dermed är ju tydligt uttaladt, att denna skola är gemensam för hela riket och sålunda en statsanstalt, och att begära att Stockholms stad skall lemna bidrag till undervisningen i en statsanstalt, förefaller mig obefogadt.

Skarpast framträder sådant vid det anslag Kongl. Maj:t begärt för att i sammanhang med den tekniska undervisningen i skolan derstädes anordna en undervisningskurs för utbildning af teckningslärare.

Det torde vara herrarne bekant, att enligt läroverksstadgan åligger det sökande till lärarebefattningar i teckning att styrka sig hafva nöjaktigt genomgått den vid högre konstindustriella skolan i Stockholm anordnade ritkurs för teckningslärare vid de högre läroverken. Det fordras således såsom kompetensvilkor för dem att hafva genomgått en kurs i teckningslära, och det är denna kurs utskottet nu vill att Stockholms stad skall bekosta till hälften. Stockholms stad skulle sålunda betala hälften för att göra dessa teckningslärare kompetente till sina befattningar, och detta kan väl icke anses vara rätt.

Den andra afdelningen vid tekniska skolan i Stockholm, hvar till Kongl. Maj:t nu begärt förhöjdt anslag, är maskinyrkesskolan, hvilken afser att meddela större kunskaper i mekanik och särskildt i den del deraf, som närmast afser skötseln och behandlingen af ångmaskiner. Redan nu har en sådan kurs varit anordnad sedan några år tillbaka, och kostnaderna derför hafva bestridts af besparingar på medel, som funnits. Dessa kurser hafva varit så anlitade, att icke mindre än 107 lärjungar under de fem läroåren 1883—88 begagnat sig af dem.

Jag får dervid fästa uppmärksamheten på att af Kongl. Maj:ts proposition framgår, att af dessa 107 lärjungar 66 tillhört landsorten — ett förhållande, som icke väl öfverensstämmer med utskottets uppgift angående procenttalet af de lärjungar från Stockholm, som begagnat sig af skolan. Detta låter dock förklara sig deraf att utskottet sammanslagit antalet af *alla* dem, som vid skolan åtnjuta undervisning, och icke tagit de särskilda afdelningarna hvar för sig.

Att Stockholms stad skulle deltaga i bekostandet af denna un-

dervisning i maskinyrkena, som endast afser en utveckling i de närvarande förhållandena, kan jag icke anse rätt, och hvad Kongl. Maj:t i afseende å de öfriga delarne af skolans verksamhet begärt innefattar ju icke annat än en ytterligare utveckling af hvad som finnes, för att denna tekniska skola derigenom må kunna befrämja sitt ändamål, nemligen de svenska näringarnas förkofran.

*Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)*

Det förefaller mig verkligen högst egendomligt, att man, på sätt utskottet gjort, kan vilja jemföra denna tekniska skola i Stockholm med väfskolan i Borås och fackskolan för finare smides- och metall-industri i Eskilstuna. Dessa båda skolor afse ju nemligen ingenting annat än att tillgodose de hufvudsakligen lokala intressena i dessa båda städer, då deremot den tekniska skolan i Stockholm är den enda i sitt slag uti hela Sverige, som meddelar kunskaper, gagneliga för våra näringar i allmänhet. I det afseendet tror jag sålunda att utskottet fullkomligt misstagit sig.

För att visa hvilken besynnerlig sammanblandning, som uppkommer genom ett bifall till utskottets hemställan, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att statsutskottet föreslagit att 7,750 kronor, eller hälften af det begärda anslaget, skall uppföras å ordinarie stat, under vilkor att Stockholms stad består motsvarande 7,750 kronor; således skulle af de på ordinarie stat uppförda 97,000 kronor till tekniska skolan 7,750 kronor endast utgå i händelse Stockholms stad betalar lika belopp.

Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten derpå att, då utskottet säger att Stockholms stad förut lemnat bidrag till skolans underhåll och att detta bidrag nu upphört, är detta icke så alldeles exakt.

Det är sant, att Stockholms stad redan år 1863 bidragit med 8.000 kronor till hyra för skolan, men då fråga uppstod att skolan skulle bygga eget hus, lemnade Stockholms stad på en gång 160,000 kronor, hvilket belopp, kapitaliseradt efter 5 %, motsvarar det årliga bidrag staden förut lemnat.

Det synes mig därför som om utskottet verkligen begått ett misstag, då det sökt förvandla denna skola till en blandad stats- och kommunalskola, och för min del tycker jag att, då denna skolas betydelse är särdeles stor, hvilket utskottet också erkänner, så bör man icke göra dess utveckling beroende af huru vida en enskild kommun dertill vill lemna bidrag eller icke, ty derigenom kan man helt och hållet förfela det ändamål, man afsett att vinna.

Jag vill nu icke längre upptaga tiden, utan får på grund af hvad jag i korthet anfört yrka, att Första Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, ville bifalla denna proposition oförändrad.

Herr vice talmannen: Med de oupphörliga anspråk på steg-råde anslag till undervisningsväsendet, som vid hvarje riksdag framträda och hvilka vid denna riksdag icke minst, åtminstone i fråga om antalet framställningar, sökt göra sig gällande, ligger det i sakens natur att sådana frågor måste behandlas med en viss varsamhet, om icke den del af representationen, som har strängare sparsamhetsgrund-

Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.

(Forts.)

satser, än den del jag tillhör, skall tröttna vid de ständigt ökade anslagsfordringarna, och en återgång inträffa, som lätt kan för det hela blifva till men.

Hvad nu ifrågakomna anslag beträffar, väckte sjelfva ändamålet i hög grad utskottets sympatier. Det erkändes allmänt, att tekniska skolan i Stockholm fylde en stor uppgift, var väl skött och i alla afseenden förtjent af uppmuntran, men de oupphörigen framkommande nya anspråken och önskningarna om understöd föranledde utskottet att se till, huru vida det icke kunde finnas någon annan, som vore lika skyldig som staten att åtminstone i någon mån bidraga till denna skolas behof. Utskottet fann då, att af samtliga lärjungarne vid tekniska högskolan tillhörde icke mindre än 70 procent och ett litet bråk Stockholms stad, under det att landsorten endast bidrog med omkring 30 procent. Då dertill kommer, att Stockholms stad förut erkänt sin förbindelse mot skolan först genom att lemna ett årligt hyresbidrag och sedermera genom att kapitalisera detta bidrag och på en gång anslå 160,000 kronor till en särskild nybyggnad för skolan, och då vidare, om jag icke misstager mig, Stockholms stadsfullmäktige utse en ledamot i styrelsen, läg det ganska nära för utskottet att antaga att, då staten för skolan gjort så stora uppoffringar, borde Stockholms stad också kunna finnas villig att till de ökade bidrag, som erfordras för dess utvidgning, något bidraga. Det skulle verkligen vara att misskänna Stockholms stadsfullmäktiges intresse för denna viktiga institution att tänka, att man genom ett sådant vilkor, som utskottet här ifrågasatt, skulle sätta hela saken i fara. Det är nemligen alldeles oantagligt att en så upplyst korporation som Stockholms stadsfullmäktige icke skulle vilja lemna ett ringa bidrag till en inrättning, som särskildt för hufvudstaden är af så stor betydelse. Det är på dessa skäl utskottet föreslagit, att endast under det i betänkandet angifna vilkor skulle det begärda statsanslaget beviljas. Det är för öfrigt långt ifrån att detta är något enstaka exempel. Här har redan förut blifvit påpekadt, att åtskilliga mindre städer för statsbidrag till yrkesskolor, som inrättats inom deras område, måst förbinda sig att sjelfva med årliga bidrag medverka till ändamålet.

Deremot har invändts, att dessa platser voro små lokaliteter och att därför deras intressen blifvit tillgodosedda genom att få dessa yrkesskolor inom sig, och att hufvudstaden icke kan vara skyldig att bidraga till alla derstädes befintliga anstalter och institutioner, men jag hemställer, huru vida hufvudstaden, därför att den är den förnämsta kommunen, endast bör åtnjuta fördelarne och i alla möjliga fall befrias från bidrag till inrättningar, som i alla händelser mest äro till nytta för densamma. I 56 punkten ett stycke härefter i betänkandet förekommer ett litet anslag, der utskottet hemställt, att en poliklinik för barnsjukdomar skulle understödjas med 2,800 kronor årligen under vilkor att Stockholms stad tillskjuter enahanda belopp.

Detta är det enda exempel, jag för tillfället har till hands, men det visar dock att det icke är exempelöst, att man ifrågasätter att hufvudstaden också bör medverka, då det gäller ett för staden och det allmänna gemensamt intresse.

Friherre Tamm: Statsutskottet har i denna punkt visserligen tillstyrkt hvad Kongl. Maj:t begärt, men dock endast på ett vilkor, nemligen i händelse Stockholms stadsfullmäktige ginge in på att bidraga med lika belopp, som staten skulle för ändamålet anvisa. Om detta behof är angeläget, och statsutskottet har sjelf erkänt nödvändigheten af anslaget beviljande, synes det mig vara oförsigtigt att dervid fästa ett sådant vilkor, hvilket jag tror mig på förhand kunna säga icke kommer att uppfyllas. Således skulle följden af ett bifall till hvad utskottet här föreslagit blifva, att hela anslaget till skolans utvidgande i detta fall icke skulle komma att utgå.

Den siste talaren återopade den statistik, som i utskottets utlåtande blifvit anförd, beträffande antalet elever vid skolans olika afdelningar och deras mantalsskrifningsort läroåret 1888—89. Af dessa summariska uppgifter skulle framgå, att i Stockholm mantalsskrifne elever skulle utgöra omkring 70 $\frac{0}{100}$ och i landsorten mantalsskrifne något mindre än 30 $\frac{0}{100}$. Detta rörer dock endast sådana, som i Stockholm för närvarande äro mantalsskrifne och af hvilka förmodligen en stor del låtit mantalsskrifva sig här just därför att de bevista skolans öfningar och lärokurser.

Ser jag deremot på huru det förhåller sig med de elever, som bevista skolan och äro födde i Stockholm eller i landsorten, blir förhållandet omvänt, ty endast $\frac{1}{3}$ af hela lärjungeantalet äro födde i Stockholm, då deremot $\frac{2}{3}$ äro födde utom Stockholm. Ser jag slutligen på en annan sida af saken, nemligen deras verksamhetsfält, sedan de lemnat skolan, har det äfven visat sig, att större antalet af från skolan utgångna elever fått sin verksamhet *utom* Stockholm, under det att i Stockholm verkar ett mindre antal. Sålunda synes den af statsutskottet uppställda och framlagda tablå icke bevisa hvad den skulle bevisa, utan snarare böra dessa procenttal betraktas från de synpunkter, jag tillåtit mig framhålla.

Den siste talaren nämnde också, att det från den del af representationen, som han ej tillhör, mötte vissa svårigheter att få bifall till framställningen om det ifrågavarande anslaget. Här är sålunda fråga om att få till stånd en kompromiss; och hvilken skall betala skillnaden? Jo, ingendera af de kompromissande parterna, utan den 3:dje person, hvilken man nu, som i så många föregående fall, synes hafva så stor benägenhet att tillita. Det förefaller så lätt att ifrågasätta anslag från Stockholm, och herr vice talmannen påpekade i det fallet ett exempel, nemligen förhållandet med anslaget till kliniker för barnsjukdomar, der Stockholms bidrag äfven vid denna riksdag blifvit såsom vilkor för dess beviljande från statens sida uppställt, men frågan härom väcktes från början i annan ordning än om nu ifrågavarande bidrag.

Det förefaller mig emellertid föga troligt, att Stockholms stad skall bifalla hvad utskottet nu föreslagit, och detta just på den grund, som den siste ärade talaren anförde såsom ett skäl för bifall, då han sade, att eftersom Stockholms stadsfullmäktige bidragit till skollokals uppbyggande, vore det rimligt att de äfven skulle göra det i den form, hvarom nu väckts förslag.

Jag föreställer mig att det skulle innebära ett löfte från Stock-

Anslag till tekniska skolan i Stockholm.
(Forts.)

Anslag till tekniska skolan i Stockholm.
(Forts.)

holms stad att, om än ytterligare anspråk i samma väg framkomme, allt fortfarande lemna ökade bidrag, och deri ligger just ett skäl, som kraftigt talar för att stadsfullmäktige icke lemna bifall till hvad här är föreslaget. Såsom ännu ett skäl för sitt förslag påpekar utskottet, att Riksdagen förut vid beviljande af anslag till likartade läroanstalter, t. ex. de i Borås och Eskilstuna, föreskrifvit såsom vilkor för anslagens erhållande ett motsvarande bidrag från kommuner eller enskilde. Men med dem är dock ett helt annat förhållande. Ty dessa skolor äro afsedda att verka i speciella intressen för de orter, der de anlagts, och hvarest man sysselsätter sig med just de delar af det tekniska, hvaruti skolorna äro afsedda att lemna undervisning. Så t. ex. när skolan i Eskilstuna anlades, lemnade staten anslag dertill under det vilkor att staden själf bidrog, därför att Eskilstuna särskildt var i behof af personer, undervisade i den finare jern- och stålindustrien. Men eleverna derifrån skickas icke ut i hela landet, såsom förhållandet deremot är med de lärjungar, hvilka utgå från tekniska skolan i Stockholm.

Då hufvudstaden här bidragit till uppförandet af den byggnad, der skolan arbetar, ber jag få nämna, att denna byggnad användes icke uteslutande för skolans räkning, utan att deri äro inrymda jemväl den geologiska byrån och en utställning anordnad af landtbruksakademien, för hvilka ändamål sålunda man kan säga att Stockholm äfven lemnat byggnadsbidrag.

Med anledning af hvad jag nu tillätit mig anföra anhåller jag få instämna i yrkandet, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Almström: Såsom industriidkare och särskildt som utöfvare af ett yrke, i hvilket det som läres i tekniska skolan kan komma till större användning än i många andra yrken, har jag intresse i att denna skola blir i tillfälle att ytterligare utveckla sin verksamhet. Det är därför jag med ledsnad sett det förslag, statsutskottet framlagt och hvilket jag måste anse såsom ett afslag på den kongl. propositionen. I likhet med den föregående ärade talaren anser jag nemligen ringa utsigt förefinnas, att Stockholms stadsfullmäktige skola bifalla det af utskottet framlagda vilkoret om bidrag från Stockholms kommun. För min egen del kan jag ej heller, så gerna jag än såge att ett dylikt bidrag blefve beviljadt, om och när frågan en gång kommer till behandling inom Stockholms stadsfullmäktige, lemna min röst dertill.

Jag anser icke, att de af statsutskottet anförda skäl för Stockholms deltagande uti anslaget till tekniska skolan äro grundade på billighet och rättvisa. De båda talare, hvilka före mig yttrat sig i samma rigtning, hafva redan temligen utförligt framhållit obilligheten af utskottets förslag, och jag vill tillägga, att den uppskattning af skolans nytta för Stockholm, hvilken utskottet grundat på förhållandet mellan procenttalen af i Stockholm och i landsorten mantalsskrifne lärjungar, är enligt min åsigt alldeles origtig. Jag vill i uttalandet af min åsigt härutinnan till och med gå längre än den siste talaren, då jag vågar påstå, att ej blott en del personer från andra orter, som

besöka den tekniska skolan och vilja begagna dess undervisning, låta i Stockholm mantalsskrifva sig, utan att dessutom många af de härstädes boende, Stockholms kommun tillhöriga eleverna sedermera flytta till landsortsstäderna och landsbygden och der göra fruktbarande hvad de vid skolan inhemtat. Undervisningen vid denna skola kan derfor sägas komma landet i dess helhet till godo.

Dessutom, om man skulle utgå från den principen, att den plats, der ett läroverk, hvori meddelas undervisning åt elever från landets alla delar, är förlagdt, ovilkorligen skall bidraga till verkets underhåll, skulle ju särskildt Stockholm och de större städerna drabbas af stora omkostnader, hvilkas grund svårligen torde kunna försvaras.

Den andre talaren i ordningen nämnde, att en särskild anledning för Stockholms kommun att bevilja det ifrågasatta anslaget ligger deri, att Stockholm en gång lemnat byggnadsbidrag och eger att utse en ledamot i styrelsen. Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå att, innan den gamla s. k. slöjdskolan förvandlades till ett större tekniskt läroverk, den väl kunde anses som en institution, hvaraf Stockholms stad ensam eller till allra största delen drog nytta. Det var derfor rätt och billigt, att Stockholms kommun lemnade något bidrag vid omorganisationens genomförande. Men sedan skolan numera helt och hållet fått karakteren af en offentlig läroanstalt för hela landet, och Stockholm genom det för en gång lemnade bidraget bör kunna anses ha friköpt sig från vidare anspråk, bör icke detta skäl tillmätas någon betydelse.

Jag ber att på grund häraf och hvad som förut yttrats få yrka afslag på statsutskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Casparsson: Den förste talaren yttrade, att det skulle vara motsägelse emellan det varmhjertade uttalande, utskottet gjort angående denna skola, och det slut, hvartill utskottet kommit. Ja, det kan nog vara sant. Men i utskottet finnas också så många stämmor, förutom de båda grundstämmorna från den Första och från den Andra Kammaren, så att, om det ibland skulle uppstå en liten dissonans, är det lätt förklarligt.

En talare yttrade, att det skulle vara oförsigtigt att vid detta förslag fästa det ifrågavarande vilkoret. För min del anser jag det vara oförsigtigt att *afslå* ett sådant vilkor, så att jag tror att här kan den ena oförsigtigheten taga ut den andra.

Min ställning till denna fråga var från början, att jag ville tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag utan vilkor, och jag kämpade länge derfor, men förgäfvets. Och jag kan ej neka till, att då jag fick se den statistiska utredning, som bifogats utskottets utlåtande, hvaraf framgår att af skolans elever 70 procent äro mantalsskrifna i Stockholm och endast 30 procent tillhöra landsorten, måste mina betänkligheter gifva med sig. Här har anmärkts mot dessa siffror, att många låta mantalsskrifva sig i Stockholm för att genomgå den tekniska skolan. Men jag tror det är svårt att utgrunda motiven, hvarför den ene eller andre låter mantalsskrifva sig på det ena eller det andra stället.

*Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)*

Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)

Till och med för öfverståhållarembetet tror jag en sådan utredning skulle blifva ganska kinkig.

Vidare har man sagt, att många af eleverna äro födda i landsorten. Jag vet det, men männe icke föräldrarna *sedan* låtit mantalskrifva sig i Stockholm? Dessutom får jag säga, att då Eskilstuna och Borås samhällen kunna bidraga med halfva anslaget till de likartade läroanstalterna i dessa båda städer, tycker jag, att det ej borde vara omöjligt för Stockholm att bidraga med den lilla summa, hvarom här är fråga.

Jag tror därför att försigtigheten kräfver att, i fall man vill anslaget, icke afslå utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Fränckel: För mig ställer sig frågan så, att jag anser inrättandet af en maskinyrkesskola vara af vida större vigt än att tvista om hvem som skall betala kostnaden därför, staten eller Stockholms kommun.

Då jag emellertid är fullkomligt öfvertygad om, att ett bifall till statsutskottets förslag vore detsamma som afslag å hela frågan, ber jag få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Här har en ledamot af statsutskottet påpekat, att Stockholms stad redan erkänt sin skyldighet att lemna bidrag till tekniska skolan derigenom att staden varit med om byggnadskostnaden till så stort belopp som 160,000 kronor. I anledning häraf ber jag få erinra, att Stockholms kommun i detta fall intager samma ställning, som den har till andra skolor i hufvudstaden, eller att staden lemnar lokal, rektorsboställe eller hyresanslag mot det *att staten aflönar lärare*.

Ett frånträdande af denna praxis för detta särskilda fall skulle kunna hafva med sig ganska svåra följder. Men det viktigaste af allt är, att denna maskinyrkesskola är af ett stort behof påkallad, och mot den talare, som sade, att det vore nödvändigt iakttaga sparsamhet, då man jemt kommer med nya anspråk för undervisningsändamål, vill jag säga, att det anslag, som nu begäres, gäller arbetarnes stora klass och åsyftar någonting helt annat än den undervisning, som vanligen meddelas arbetarne. Om man läser den kongl. propositionen, finner man snart, att här är ej fråga om att meddela någon högre teoretisk undervisning, utan att låta dessa arbetare erhålla en viss slags teknisk utbildning, t. ex. för maskinister för maskiners skötsel, vid sågverksbyggnader, skeppsbyggnader m. m. för att de må kunna bättre användas i de olika yrkena. Förvärfvandet af sådana praktiska insigter, så att arbetarne må kunna bättre förstå att sköta sina verktyg, äro nödvändiga, och då kunna de förkofra sig sjelfva samt åt sina arbetsgifvare bereda större fördelar derigenom att de lemna dem ett bättre biträde, än hvad gemenligen nu är fallet. Då nu detta gäller ett anslag för ett så magtpåliggande syfte, vore det väl i hög grad oklokt att genom en tvist om hvem som skall bestrida den jämförelsevis obetydliga kostnaden riskera att hela anslaget faller.

Här har redan af en talare påpekats, att den undervisning, som i tekniska skolan meddelas, visst ej uteslutande är till gagn för Stockholm, utan att tvärtom ej mindre än 66 af de 107 lärjungar, hvilka under sista tiden deltagit i denna undervisning, tillhört landsorten.

Dermed må dock vara huru som helst. Det synes mig alldeles klart, att om man verkligen vill den yrkesundervisning, hvarom här är fråga, bör man bifalla Kongl. Maj:ts förslag oförändradt. Ty jag är, i likhet med den andre talaren i ordningen, fullkomligt öfvertygad, att, visserligen icke för beloppets men för principens skull, det från Stockholms kommuns sida beräknade bidraget ej kommer att beviljas, utan att, om man håller på detta vilkor, frågans fall deraf blir en gifven följd.

Här bör antydvas, att norr om Stockholm icke finnes någon teknisk elementarskola, och för min del önskar jag icke heller, att några sådana vidare måtte inrättas, ty enligt min åsigt är spridandet af dessa små tekniska skolor, på sätt hittills skett, långt ifrån fördelaktigt för den tekniska undervisningen. Deremot håller jag före, att den maskinyrkesskola, hvarom här är fråga, och hvilken skulle samtidigt draga fördel af öfriga kurser vid dessa fullständiga läroverk, bör kunna blifva till vida större gagn, än hvad dylika skolor på skilda platser i landet kunna medföra. Om en maskinyrkesskola inrättades här i hufvudstaden, skulle under vintrarne, då maskinister och eldare i allmänhet hafva litet eller intet att göra, skolans elever till stort antal och ej minst komma från de norra delarne af vårt land, der om sommarmånaderna ett stort antal behöfves.

Häraf torde herrarne finna, att det icke är Stockholm allena, som drager nytta af en dylik institution som den nu föreslagna.

Då dertill kommer, att den tekniska skolan i öfrigt redan är ett *statens* läroverk, och att Stockholms vanliga läroverksbidrag äfven utgått till denna skola och icke kan utgå på annat sätt, så vida man icke vill gå ifrån en vigtig princip, ber jag att få yrka bifall till kongl. maj:ts proposition.

Herr Wærn: Med afseende på den frågan, huru vida Stockholms stad skall bidraga till denna tekniska skola eller till skolor i allmänhet, kan mycket sägas, mycket har redan blifvit derom sagdt och mycket skulle kunna tilläggas. För min del vill jag blott påpeka, att jag tror att sättet, hvarpå man här går till väga, ej är det rätta.

Om Stockholm skall lemna bidrag till de inom staden förlagda tekniska undervisningsverk, är en fråga för sig, som först bör grundligt undersökas, så att man i det fallet må få en viss summa bestämd. Här är visserligen fråga om att Stockholms stad skall bidraga med ett visst belopp vid denna riksdag. Men huru skall Stockholms stad kunna veta, att icke redan vid nästa riksdag statsutskottet säger: »nu skolen I bidraga med ännu mera.»

Frågan är verkligen icke utredd.

Jag tror att man kan anföra goda skäl att Stockholm här bör lemna bidrag, men att frågan derom först efter noggrann utredning bör afgöras, så att någonting visst blir stadgadt.

Under nuvarande förhållanden och med den ovisshet, som är rådande, om hvilka undervisningsverk, som skola vara beroende af särskilda medgifvanden från Stockholms stads sida, tror jag att det är omöjligt för Stockholms stadsfullmäktige att gå in på förslaget. Under tiden måste naturligtvis skolan blifva i hög grad lidande.

*Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)*

Anslag till
tekniska
skolan i
Stockholm.
(Forts.)

Ty om Riksdagen ständigt gör vilkor att Stockholm skall bidraga, men staden, oviss hvarthän det skulle kunna leda, ej lemnar det för skolans underhåll nödiga anslaget, så blir följden den, att skolan får sitta emellan.

Hvad skall nu Första Kammaren göra? Det förefaller mig som om kammaren icke borde gå in på någon från origtig synpunkt upptagen strid med Stockholms stad, hvilken strid ej heller skulle leda till något praktiskt resultat, utan att kammaren bör bifalla Kongl. Maj:ts förslag och ej gå in på frågan hvad Stockholms stad skall göra, utan att den frågan först blifvit utredd för sig.

Det må vara att Andra Kammaren har en annan åsigt; men för att Riksdagen skulle sätta tillbaka skolan och dess behof för en oviss strid med Stockholms stad, om hvilken, som skall betala kostnaden, dertill synes mig skolan alldeles för vigtig.

En annan sak vore, i fall här ifrågasattes inrättandet af en ny teknisk skola i Stockholm.

Men att nu ingå på denna fråga, hvilken som sagdt blifvit upptagen från orätt synpunkt, anser jag olämpligt, hvarför jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande moment hemställt och vidare derpå att Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, samt förklarade sig anse den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i mom. a) uti 25 punkten af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter Kammaren att, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;
Nej—41.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Herr statsrådet friherre *Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till den agrikuturkemiska försöksanstalten vid Ultuna m. m.; och

2:o) angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af Umeå stad i följd af den staden år 1888 öfvergångna brand.

Dessa kongl. propositioner blefvo härefter föredragna och på begäran bordlagda.

Upplästes och godkändes:

statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 33, till Konungen, angående fortsättning af statens jernvägsbyggnader, äfvensom

lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 34, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

Kammaren åtskildes kl. 3,04 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Rättelse.

Herr vice talmannens å sid. 19 i detta häfte införda yttrande afgafs den 13 april under eftermiddagens plenum.

Det af herr vice talmannen på förmiddagen afgifna yttrande, som bort införas på förenämnda ställe, hade följande lydelse:

Herr vice talmannen: Det anslag, som nu är i fråga, tillhör verkligen icke deras antal, hvilka blifvit afstyrkta endast därför att utskottet icke kunnat eller velat tillstyrka alla begärda anslag. Denna fråga behandlades nemligen i utskottet med ganska mycken välvilja, och vi hörde så väl inom afdelningen som i utskottet uttalas, att det afstyrkande, som utskottet förordat, i sjelfva verket icke innebure annat än ett uppskof.

Att jag icke reserverat mig mot utskottets afstyrkande utlåtande har uteslutande berott på frågan om ordningen mellan de båda vetenskaper, hvilka skulle förenas uti ifrågavarande professur. Enligt min uppfattning, vore det nemligen betänkligt att sätta ämnet geografi framför statskunskap, då vid Lunds universitet icke fins någon professur med statskunskap till hufvudämne. Det förhåller sig, såsom här redan blifvit framhållet, att geografin under den senare tiden vunnit en utomordentlig utveckling, och att den intagit en vetenskaplig ställning af den största betydelse. Men just i denna omständighet ligger, enligt mitt förmenande, ett skäl att, då man icke tilltrött sig att stifta en särskild profession i geografi, icke heller med geografin sammanbinda ett så viktigt ämne som statskunskapen och sätta detta ämne i andra rummet. Det kunde då lätt hända, att geografin tager det största utrymmet och med sin ungdomskraft till äfventyrs skjuter undan det äldre ämnet, statskunskapen. Det kan visserligen icke ifrågasättas, att något sådant ingått i Kongl. Maj:ts framställning eller varit afsigten med herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet förslag, likasom jag äfven är öfvertygad, att vid första tillsättningen och behandlingen af ärendet en sådan farhåga icke heller får någon betydelse. Men det ligger i sakens natur att den dag kan komma, då det sättes i fråga att tillsätta en professor hufvudsakligen med afseende på geografin, som i sin moderna utveckling och stora vetenskapliga betydelse är synnerligen nära beslägtad med naturvetenskaperna, och då är den farhågan ganska nära till hands, att statskunskapen kan komma att i ganska ringa grad tillgodoses inom professuren.

Inom statsutskottet ansåg jag mig emellertid icke böra söka förmå utskottet att döma mellan universitetets och Kongl. Maj:ts uppfattning och lemnade hellre dess afstyrkande utan reservation. Sedan emellertid från statsrådsplatsen den uppfattning uttalats, att det icke ligger någon särskild vikt uppå att geografin får främsta rummet, utan att professuren i sin helhet är hufvudsaken och att med afseende på ordningen mellan de båda vetenskaperna statskunskapen gerna må komma i främsta rummet, så anhåller jag, för min del, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, som i detta afseende blifvit föreslagen af herr Alin.